

„Nechtěl jsem jen nečinně přihlížet“

Příběh římskokatolického kněze P. ThDr. Stanislava Sasiny v padesátých letech minulého století

► Jiří Řezníček

Úvodem

Předkládaná studie se zabývá případem římskokatolického kněze P. ThDr. Stanislava Sasiny v padesátých letech minulého století. Věnuje se venkovskému faráři, jenž po změnách politických poměrů po únoru 1948 zažíval v obci svého působení v Benešově nad Černou ústrky ze strany režimu. Po nepokojích věřících vyvolaných zprávami, že by mohl být donucen k odchodu z farnosti či zatčen, uprchl na Západ, aby se zanedlouho vrátil zpět do Československa rozloučit se naposledy se svými rodiči, přičemž za pomoc s cestou do vlasti slíbil vykonat zpravodajský úkol jako kurýr, v dobové terminologii agent chodec.¹ Ač čtenáři měli možnost seznámit

- 1 K této problematice viz BLAŽEK, Petr. „Byli jsme první vojáci i zajatci studené války“. Případ kurýra Miloslava Čapka. In: JAŠEK, Peter (ed.). *Protikomunistický odboj v strednej a východnej Európe*. Bratislava: ÚPN, 2012, s. 39–73; HLADÍK, Ondřej. František Vacek – krátká kariéra popraveného agenta-chodce. *Paměť a dějiny*, 2009, roč. 3, č. 1, s. 72–85; HRADÍLEK, Adam; TICHÝ, Martin. Osudová mise Moravcova kurýra. *Paměť a dějiny*, 2009, roč. 3, č. 1, s. 72–85; MALLOTA, Petr. Tragická mise kurýrů Rudolfa Fuksy a Jiřího Hejny. *Paměť a dějiny*, 2010, roč. 4, č. 4, s. 93–112; TÝŽ. Osudy prachatického kurýra Josefa Ludvíka na pozadí zpravodajských operací čs. exilu. In: SVOBODA, Libor; TICHÝ, Martin (eds.). *Cesty za svobodou. Kurýři a převaděči v padesátých letech 20. století*. Praha: ÚSTR, 2014, s. 61–130; MICHÁLEK, Slavomír. Osobný příběh „agenta-chodce“ Živodara Tvarožka. In: Tamtéž, s. 184–204; PEJČOCH, Ivo; TOMEK, Prokop. Agenti-chodci na popravišti – kurýři západních zpravodajských služeb popravení v letech 1949–1958. *Svět křídel*. Cheb 2010; ŘEZNÍČEK, Jiří. Jan Král, kurýr československé sekce při francouzské zpravodajské službě SDECE. In: SVOBODA, Libor; TICHÝ, Martin (eds.). *Cesty za svobodou...*, s. 131–183; SIVOŠ, Jerguš; KALINA, Juraj. Případ agenta-chodce Františka Mereša. In: ŽÁČEK, Pavel a kol. *Vyjádření úcty a vděčnosti. 2. sborník o protikomunistickém odboji*. Praha: MO ČR – VHU Praha, 2015, s. 162–178; SVOBODA, Libor. „Nebylo mi povoleno se hájit“ aneb k osudu bývalého poručíka SNB a agenta-chodce Jana Hoška. In: GALÁŠ, Radek (ed.). *Almanach příspěvků II. konference policejních historiků*. Praha: Policejní muzeum, 2007, s. 56–80; TÝŽ. Život a dílo Miloše Knorra. *Paměť a dějiny*, 2008, roč. 2, č. 3, s. 44–54; TÝŽ. Štábní kapitán Bohumil Valtr. Osudy jednoho ze zapomenutých hrdinů zahraničního protikomunistického odboje. In: *Solitér. Pocta historiku Václavu Veberovi*. Praha: ÚSTR, 2012, s. 103–115; TÝŽ. Kurýr, nebo převaděč. Příběh Josefa Randáka, jednoho ze zapomenutých účastníků protikomunistického odboje. *Paměť a dějiny*, 2015, roč. 9, č. 1, s. 95–106; TÝŽ. Kurýři a převaděči jako jedna z forem protikomunistického odboje. In: SVOBODA, Libor;

se se Sasinovým případem již v šedesátých letech minulého století a krátkými texty se jím zabývalo několik autorů také po roce 1989, nebyla mu věnována hlubší pozornost.² Stanislav Sasina byl přitom uznán Ministerstvem obrany ČR za účastníka odboje a odporu proti komunismu in memoriam dle zákona č. 262/2011 Sb.³

Text se téměř výhradně zakládá na primárním archivním výzkumu. Vzhledem k tomu, že Sasinův případ řešila komunistická StB, největší množství pramenů se nalézá v Archivu bezpečnostních složek. Zásadní místo mezi archiváliemi tam uloženými zaujímá vyšetřovací svazek V-685 MV proti Stanislavu Sasinovi a spol. a svazek z tzv. Historického fondu H-337 MV. Poslední ze jmenovaných obsahuje množství zpráv dvou tajných spolupracovníků StB, kteří byli na Sasinu nasazeni, přičemž kompletně zachován zůstal spis jednoho z nich, a to tajného spolupracovníka s krycím jménem KAZIMÍR, TS-13292 ČB. Neméně důležité informace jsou v soudním spise Krajského soudu v Českých Budějovicích 4 Rt 195/90, uloženém v Národním archivu a obsahujícím jak soudní spis Nejvyššího soudu v Praze z padesátých let 1 T 31/53, jenž Sasinu soudil, tak rehabilitační spis z let 1969 a 1990. Doplnující materiály k Sasinovu působení v Benešově nad Černou lze objevit ve fondu Krajský národní výbor České Budějovice 1949–1960, uloženém ve Státním oblastním archivu v Třeboni. Co zajímavého by se dalo nalézt ve fondu Okresní národní výbor Kaplice 1945–1960, uloženém ve Státním okresním archivu v Českém Krumlově,

TICHÝ, Martin (eds.). *Cesty za svobodou*, s. 9–17; TOMEK, Prokop: Na frontě studené války – Československo 1948–1956. Praha: ÚSTR, 2009. Archivní prameny související s danou problematikou jsou bohatě zastoupeny v Archivu bezpečnostních složek (ABS), zmiňme např. f. Mapy zpráv zpracované studijním ústavem MV (Z), arch. č. Z-10-V-67, akce „Moře“; arch. č. Z-10 V-82, akce „Řeka“; f. Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky (302), sign. 302-218-4; sign. 302-199-3, sign. 302-199-9, sign. 302-201-1, sign. 302-201-1-8, sign. 302-203-1, sign. 302-204-1-64, f. Historický fond MV (MV-H), arch. č. H-122, „CIC“; arch. č. H-383, akce „Krematorium“ a mnohé další.

- 2 TOMÁŠEK, Dušan. Růženec a revolver. *Večerní Praha*, 26. 11. 1960; ŠTASTNÝ, Zdeněk. Čertova stěna bez Satana. *Signál*, 1965, č. 23, s. 5; PROCHÁZKA, Václav. Ve službách Satana. *Jihočeská pravda*, 31. 7. 1966, s. 2; GLÜCKSELING, Josef. *Souboje se zločinem*. Praha: Naše vojsko, 1982, s. 84–100; VLČEK, Vojtěch. Krycí jméno Satan. Jak to bylo s P. Stanislavem Sasinou. *Katolický týdeník*, 23. 2. 2003, s. 7; VAŠKO, Václav. Dům na skále 3. Církev vězněná 1950–1960. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 63–65; MÖRTL, Pavel. Páter Stanislav Sasina – benešovský farář. *Benešovské ozvěny*, 3. 5. 2012, s. 5.
- 3 Plné znění zákona viz *Zákony pro lidi*. [online]. [2018-06-1.] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-262>. Evidence účastníků odboje a odporu proti komunismu, jimž bylo vydáno osvědčení podle zákona, viz www.veterani.army.cz/sites/veterani.army.cz/files/dokumenty/zakladni-stranka/evidence_vydanych_osvedceni_k_1.3.2019.pdf [2019-04-11]. K problematice třetího odboje v souvislosti s citovaným zákonem srov. ŽÁČEK, Pavel a kol. *Vyjádření úcty a vděčnosti. Sborník o protikomunistickém odboji*. Praha: MO ČR – VHÚ Praha, 2013. ŽÁČEK, Pavel a kol. *Vyjádření úcty a vděčnosti. 2. sborník o protikomunistickém odboji*. Praha: MO ČR – VHÚ Praha, 2015. ŽÁČEK, Pavel a kol. *Vyjádření úcty a vděčnosti. 3. sborník o protikomunistickém odboji*. Praha: MO ČR – VHÚ Praha, 2018.

nevíme, jelikož fond není ještě zpracován. Ve fondu Místní národní výbor Benešov nad Černou 1945–1990, spravovaném rovněž Státním okresním archivem v Českém Krumlově, je pak ve vztahu k Sasinovi pouze několik drobností.

Povolán ke službě Bohu

Stanislav Sasina se narodil 28. dubna 1920 v Předbořicích u Milevska v rodině kováře Josefa Sasiny (1877–1954?) a Anny, rozené Uhrové (1892–1966). Pocházel z jedenácti dětí, z nichž dospělého věku se dožili jen tři sourozenci – bratr Karel (1926–?) a sestry Marie (1919–?) a Anna (1933–?). V rodné obci vychodil pět tříd obecné školy a v nedalekých Petrovicích u Sedlčan tři třídy měšťanky.⁴ Prezentovaný příběh by se nikdy neudál, kdyby Sasina pokračoval ve šlépějích svého otce a vyučil se dle jeho přání kovářem.⁵ Jako nadaného studenta ho ale čekal jiný osud, když v září 1933 začal navštěvovat Jirsíkovo gymnázium v Českých Budějovicích, kde úspěšně odmaturoval 9. června 1939.⁶ Rozhodující v jeho životě byl listopad 1939, jelikož unikl z chmurné atmosféry protektorátu do Říma, kde studoval na Lateránském ateneu teologii a filozofii a poté získal i doktorát z teologie. V Římě byl také 17. března 1945 vysvěcen na kněze.⁷

Po válce přerušil mladý Sasina koncem srpna 1945 započaté doktorandské studium a vrátil se pln očekávání do svobodné vlasti, aby se po dlouhé době opět viděl se svými rodiči a sourozenci.⁸ Krátce nato působil jako kaplan při děkanském kostele Narození Panny Marie v Písku a od října 1947 jako farář v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Trhových Svinech. Současně si doplňoval vzdělání na Bohoslovecké fakultě v Praze. Doktorandské studium chtěl úspěšně dokončit v Římě na podzim 1948. V tom mu ale zabránily změněné politické poměry po únorovém převratu, jelikož mu nebyl vydán cestovní pas.⁹

Od 1. října 1948 vykonával tedy Sasina své kněžské poslání jako administrátor fary v Benešově nad Černou při kostele sv. Jakuba staršího. Současně vyučoval náboženství na školách v okolních obcích. Mimo českého obyvatelstva se v obci a okolí nacházela pestrá směs nových osídlenců ze Slovenska, volyňských Čechů, rumunských reemigrantů i zbytky neodsunutých sudetských Němců.¹⁰ V květnu 1951

4 ABS, f. Vyšetřovací spisy – centrála (f. MV-V), arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, výpověď Stanislava Sasiny, 25. 8. 1953.

5 Archiv autora (AA), svědectví Josefy Hrdinové, 9. 10. 2016.

6 SOKA České Budějovice, f. Jirsíkovo státní gymnázium České Budějovice 1868–1953, inv. č. 1051, maturitní protokoly 1939.

7 Biskupství českobudějovické, seznam kněží českobudějovické diecéze, nedat.

8 ABS, f. Odbor politického zpravodajství MV (f. 2M), sign. 11921, seznam osob čtvrtého transportu repatriantů z Říma, nedat. [srpen 1945].

9 NA, f. Krajský soud České Budějovice – rehabilitační spisy (nezpracováno), soudní spis Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 4 Rt 195/90, výpověď Stanislava Sasiny, 11. 9. 1969.

10 SOA Třeboň, f. Krajský národní výbor České Budějovice 1949–1960, sign. 290.2, inv. č. 656, kart. 364, průzkum a zhodnocení okresu Kaplice po stránce církevní politické, 1952.

odešel na základní vojenskou službu, kterou vykonal téhož roku kvůli svému vyššímu věku pouze od 3. května do 31. června u náhradní zálohy 3. pěšího pluku „Jana Žižky z Trocnova“ v Malackách.¹¹

Sasina se těšil v Benešově nad Černou mezi věřícími, především silně nábožensky založenými osídlenci, velké oblibě.¹² Pro jeho morální a silné sociální citění ho uznávalo i ostatní místní obyvatelstvo.¹³ Během svého působení se v obci seznámil a spřátelil s některými z budoucích protagonistů příběhu. Klíčovou úlohu sehrála sudetská Němka Markéta Jentscherová¹⁴, žena Karla Jentschera¹⁵, který v září 1948 uprchl do americké okupační zóny západního Německa. Sasina se s ní seznámil počátkem roku 1949 při křtu jejího syna, a protože se sama starala o čtyři děti a starou matku, podporoval ji finančně i potravinami. Díky přátelství s Jentscherovou pomohl Sasina odejít na Západ na jaře 1949 manželům Rozsypalovým z Prahy, které za ním poslal jeho známý Josef Jiran z Českých Budějovic. Převedení přes hranici domluvila právě Markéta Jentscherová u svého muže Karla, jenž ji příležitostně tajně navštěvoval.¹⁶ Vlastní převedení ale provedl Jentscherův známý sudetský Němec Josef Schumayer.¹⁷

Svého faráře nedáme!

Příběh Stanislava Sasiny se odehrál na pozadí událostí, kdy etabloující se komunistický režim cíleně likvidoval katolickou církev, potencionálně vlivného protivníka

11 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, výpověď Stanislava Sasiny, 25. 8. 1953.

12 SOA Třeboň, f. Krajský národní výbor České Budějovice 1949–1960, sign. 292.1, inv. č. 667, kart. 372, kádrový posudek Stanislava Sasiny, 30. 9. 1951.

13 NA, f. Krajský soud České Budějovice – rehabilitační spisy (nezpracováno), soudní spis Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 4 Rt 195/90, výpověď Jana Vlacha, 17. 6. 1969.

14 Markéta Jentscherová, rozená Klementová, (11. 11. 1917 – ?) byla sudetská Němka pocházející ze Srní, z rodiny četnického strážmistra. Vyučila se švadlenou. Za Karla Jentschera se provdala v roce 1937. Za svým uprchlým manželem odešla legálně do západního Německa někdy na přelomu let 1969 a 1970. Viz ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Jentscherová, výpověď Markéty Jentscherové, 10. 9. 1953; NA, f. Krajský soud České Budějovice – rehabilitační spisy (nezpracováno), soudní spis Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 4 Rt 195/90, výpověď Markéty Jentscherové, 10. 12. 1969.

15 Karel Jentscher (19. 1. 1912 – ?) byl sudetský Němec, učitel na měšťanské škole v Raspenavě. Během války sloužil v německé armádě jako kancelářská síla, poté působil na Místní správní komisi (MSK) v Dluhošti a od roku 1946 jako účetní na pile u Karla Sigmunda v Benešově nad Černou. Po útěku působil v západním Německu jako překladatel. Příležitostně se zabýval převody čs. uprchlíků na Západ. Spolu se svým sousedem uprchlým sudetským Němcem Robertem Kreislem (1906–?) převedli na Západ např. na jaře 1950 československého generála Jana Studlára (1896–1969) a jeho ženu Marii. Viz ABS, f. Mapy zpráv zpracované Studijním ústavem MV (f. Z), sign. Z-10-17, heslo Karel Jentscher.

16 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, výpověď Stanislava Sasiny, 30. 9. 1953.

17 ABS, f. Vyšetřovací spisy – České Budějovice (f. CB-V), arch. č. V-475 ČB, sv. 1, výpověď Anny Kreislové, 12. 1. 1954.

v ideovém působení na společnost, později ji zatlačoval do role trpěné, ale již bezmocné struktury plně mu podřízené a izolované od Říma. Prostředkem se měli stát např. vlastenečtí kněží¹⁸, podporující zejména na venkově cíle zemědělské politiky Komunistické strany Československa (KSČ).¹⁹

Jedním z těch, které komunistický režim považoval za překážku v cestě při budování „světlych zítřků“, byl také kněz Stanislav Sasina. Místní úřady ho označovaly za „reakčního“ a velmi „rafinovaného“ kněze, který údajně bránil v *socializaci vesnice* (sic), přičemž by v obci potřebovaly naopak režimu oddaného, „vlasteneckého“ kněze, vhodně působícího na silně nábožensky založené reemigranty, kteří svému faráři důvěřovali více než místním funkcionářům KSČ a místního národního výboru (MNV).²⁰ Jediný Sasinův pozitivní vliv v obci spatřovaly úřady údajně jen v potírání nadměrného pití alkoholu u reemigrantů.²¹

Sasinův vztah ke komunistickému režimu a jeho církevní politice odráželo totiž to, že v tomto boji zachovával loajalitu katolické církvi. Odmítl účast na prvním sjezdu Velehradského výboru katolického duchovenstva v Praze 27. září 1951,²² neschvaloval násilnou likvidaci klášterů a mužských katolických řeholních řádů v dubnu 1950,²³ přijal lhotečně nové církevní zákony z října 1949,²⁴ měl nedůvěru k reorganizaci teologických fakult, při kázání přečetl pastýřský list „Hlas československých biskupů a ordinářů věřícím v hodině velké zkoušky“²⁵ a odmítl vstoupit do Svazu

18 „Vlastenečtí“ či „pokrokoví“ kněží bylo komunistické označení pro kněze otevřeně spolupracující s komunistickým režimem v Československu. Nejznámějším vlasteneckým knězem byl např. dlouholetý ministr zdravotnictví v komunistických vládách Josef Plojhar.

19 Blíže BALÍK, Stanislav; HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945–1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007, s. 17.

20 SOA Třeboň, f. Krajský národní výbor České Budějovice 1949–1960, sign. 292.1, inv. č. 667, kart. 372, kádrový posudek Stanislava Sasiny, 11. 4. 1952.

21 Tamtéž, kádrový posudek Stanislava Sasiny, 30. 11. 1951.

22 Šlo o sjezd hnutí známější pod názvem Mírové hnutí katolického duchovenstva (MHKD), organizované tzv. mírovými kněžími kolaborujícími s komunistickým režimem, prostřednictvím něhož prosazoval režim svou politiku v římskokatolické církvi.

23 Jednalo se o akci „K“, během níž bylo zlikvidováno 219 řeholních domů a internováno 2 376 řeholníků a byl zabaven movitý i nemovitý majetek řeholců, což ve svém důsledku vedlo mimo jiné k obrovským škodám na kulturním dědictví národa (mnohé architektonicky unikátní klášterní stavby byly vydány na pospas chátrání, či dokonce cíleně ničeny, zmizela řada vzácných tisků a byl rozkraden cenný movitý majetek).

24 Šlo o zákony a vládní nařízení, jimiž komunistický režim kontroloval činnost církví a náboženských společností a měl s definitivní platností zakotvit podřízenost církví vůči státu. Ve dnech 14.–25. 10. 1949 byla přijata série těchto norem. První dva z nich byly zákony (zákon č. 217/49 Sb., zřizující Státní úřad pro věci církevní, a zákon č. 218/49 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností), další vládní nařízení.

25 Jednalo se o společný pastýřský list československých římskokatolických biskupů přijatý 15. 6. 1949 na tajné biskupské konferenci v Praze v reakci na vznik státem organizované tzv. Katolické

československo-sovětského přátelství (SČSP).²⁶ Také odmítal odstraňování křesťanských symbolů ze školních tříd,²⁷ světské veselice na závěr žní, protože se poděkování za úrodu nekonalo rovněž v kostele, nebo se stavěl proti narušování bohoslužeb nedělními brigádami JZD.²⁸

Místní úřady se pokoušely nepohodlného Sasiny zbavit. Vždy ale narážely na neústupný postoj místních silně nábožensky založených reemigrantů, kteří se svého oblíbeného faráře nechtěli vzdát a vyhrožovali, že se v opačném případě hromadně odstěhují.²⁹ Příležitost k „elegantní“ výměně Sasiny za jiného kněze se naskytla v květnu 1951, kdy úřady využily jeho odchod na základní vojenskou službu, odkud se ale vrátil již po dvou měsících. O Sasinovi a jeho působení v Benešově nad Černou poté jednala církevní pětka na svém sezení v srpnu 1951.³⁰ Ač účastníci rozhodli o Sasinově odvolání, jehož hladké provedení měl zajistit tajemník Okresního akčního výboru (OAV) Národní fronty (NF) Aristoteles Vretos, k tomuto kroku nakonec nedošlo, jelikož komunisty ovládané úřady narážely na zmíněný neústupný postoj místních reemigrantů.³¹

Dlouhotrvající patová situace vyvrcholila až v říjnu 1952, kdy eskaloval spor mezi Sasinou a novým řídícím učitelem benešovské jednotné školy Vilémem Vorlíčkem³², jenž v komunistických intencích omezoval výuku náboženství.³³ Odmítal Sasinovi přizpůsobit rozvrh, aby mohl vyučovat náboženství na školách v okolních obcích, a dokonce otevřeně prohlašoval, *ať si učí náboženství třeba v sobotu večer a nebo*

akce, v němž odhalili věřícím skutečné záměry komunistické politiky a otevřeně uvedli zásahy proti církvi v předchozích měsících.

26 SOA Třeboň, f. Krajský národní výbor České Budějovice 1949–1960, sign. 292.1, inv. č. 667, kart. 372, kádrový posudek Stanislava Sasiny, 11. 4. 1952.

27 SOA Třeboň, f. Krajský národní výbor České Budějovice 1949–1960, sign. 290.3, inv. č. 659, kart. 365, situační zpráva za měsíc listopad 1951, 4. 12. 1951.

28 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, výpověď Stanislava Sasiny, 30. 9. 1953.

29 SOA Třeboň, f. Krajský národní výbor České Budějovice 1949–1960, sign. 290.2, inv. č. 656, kart. 364, zpráva církevního tajemníka ONV Kaplice, 18. 8. 1951.

30 Předseda ONV Kaplice Bedřich Drajer, bezpečnostní referent ONV Kaplice Bohumil Blažek, tajemník Okresního akčního výboru Národní fronty Aristoteles Vretos a církevní tajemník Václav Komenda.

31 SOA Třeboň, f. Krajský národní výbor České Budějovice 1949–1960, sign. 290.3, inv. č. 659, kart. 365, zápis ze schůze církevní pětky, 14. 8. 1951.

32 Vilém Vorlíček (6. 7. 1915 – ?) pocházel z Libeznic u Prahy z rodiny zedníka. Od roku 1945 člen KSČ, přičemž ve straně prošel všemi funkcemi i v okresním měřítku. Jeho dva mladší bratři Jaroslav a Václav naproti tomu uprchli v roce 1948 do Bavorska. Viz ABS, f. Historický fond MV (f. MV-H), arch. č. H-337 MV, sv. 14, příloha k čís. jedn. A-14473/203-taj-52, nedat.

33 Ze 108 žáků benešovské základní školy se v září 1952 přihlásilo 99 žáků na vyučování římskokatolického náboženství a čtyři na výuku Církve československé (dnes Církev československá husitská). Jenom pět žáků nechodilo na náboženství. Viz SOkA Český Krumlov, f. Základní škola Benešov nad Černou 1936–1980, školní kronika 1945–1961, nestr.

v neděli, ale do normálního rozvrhu že mu to nedá.³⁴ Vorlíček také před žáky tvrdil, že žádný bůh není, aby šli raději hrát kopanou nežli na náboženství nebo že faráři jsou zbytečná přítěž státu, že nejsou nic platní a on sám, že by také dokázal sloužit v kostele mši.³⁵

Pomyslnou poslední kapkou pro místní silně věřící reemigranty pak bylo Vorlíčkovo prohlášení, že se postará, aby šel [Sasina] na vojnu.³⁶ Informace rozšířená o smyšlenku, že Vorlíček již sbírá podpisy ve snaze odvolat Sasinu na dlouhodobé vojenské cvičení, vedla k tomu, že Vorlíčka napadlo 28. října 1952 slovně i fyzicky několik žen slovenských reemigrantů, před nimiž se musel ukrýt na MNV v Benešově nad Černou.³⁷ Později ten den po rozšíření fámy, že má být Sasina násilím odveden, se před kostelem shromáždilo na osmdesát věřících z řad reemigrantů, převážně žen, kteří přišli svého faráře bránit. Toto spontánní shromáždění věřících se pozvolna rozešlo až ve večerních hodinách. Jen několik mužů zůstalo u fary přes noc.³⁸

Nastalá situace byla natolik vážná, že se jí na svém mimořádném jednání zabýval 30. října 1952 Krajský výbor (KV) KSČ v Českých Budějovicích. Vzhledem k výbušné situaci se účastníci³⁹ dohodli, že Sasina, označený za iniciátora srocení, protože prý během svého působení v obci *ovlivňoval obyvatelstvo proti KSČ a lido-správě* (sic), nebude prozatím zatčen.⁴⁰ Celou situaci se rozhodli vyřešit prostřednictvím českobudějovického kapitulního vikáře Josefa Buchty⁴¹, jenž řídil biskupství

34 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 14, dálnopis č. 52, 4. 11. 1952.

35 Tamtéž, fonogram, 1. 10. 1952.

36 Tamtéž, dálnopis č. 52, 4. 11. 1952.

37 Tamtéž, dálnopis č. 52, 4. 11. 1952.

38 Tamtéž, zpráva náčelníka OO-StB Kaplice ppor. Křížka, 28. 10. 1952; SOA Třeboň, f. Krajský národní výbor České Budějovice 1949–1960, sign. 290.3, inv. č. 659, kart. 365, situační zpráva za měsíc říjen 1952, 30. 10. 1952.

39 Vedoucí tajemník KV KSČ Stanislav Vlček, místopředseda Krajského národního výboru (KNV) Bedřich Drajer, tajemník Okresního výboru (OV) KSČ Kaplice Stanislav Mašek, náčelník Krajské správy (KS) Státní bezpečnosti (StB) kpt. Vladimír Bouzek a náčelník Krajské správy Veřejné bezpečnosti (VB) npor. František Chamra.

40 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 14, zpráva o srocení lidu v Benešově nad Černou, 3. 11. 1952.

41 Josef Buchta (10. 3. 1912 – 9. 10. 2000) byl římskokatolický kněz, jenž se pro svůj kladný vztah ke komunistickému režimu (od roku 1945 byl členem KSČ) stal jako „vlastenecký“ kněz i přes odpor biskupa Josefa Hloucha v květnu 1950 generálním vikářem českobudějovické diecéze. Kapitulním vikářem byl poté od května 1952 do června 1953. Dle šetření StB pořádal *pitky*, *vydržoval si milenky a defraudoval církevní majetek*. Po zjištění vážných nedostatků v hospodaření se pokusil v květnu 1953 uprchnout na Západ, ale byl zadržen a odsouzen na čtyři roky odnětí svobody. Propuštěn byl v roce 1955. Poté působil jako farář na několika farnostech. Viz AMBROŽ, Pavel. *Českobudějovičtí kapitulní vikáři v dobách totality*. Diplomová práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2008.

místo internovaného biskupa Josefa Hloucha.⁴² Josef Buchta měl zajistit v pondělí 3. listopadu 1952 hladký průběh Sasinova odvolání a jeho nahrazení „pokrokovým“ knězem. Po dohodě s Buchtou bylo rozhodnuto, že Sasinu vystřídá kaplan Jaroslav Šubrt⁴³ z Týna nad Vltavou.⁴⁴ Z pohledu funkcionářů KSČ se jednalo o kněze se vstřícným poměrem ke komunistickému režimu. Sasinu měl vystřídat v Benešově nad Černou již v květnu 1951, kdy byl Sasina povolán na základní vojenskou službu, odkud se vrátil zcela nečekaně již po dvou měsících.⁴⁵

Dne 31. října 1952 se kolem čtrnácté hodiny rozšířila v obci falešná zpráva, že místní funkcionář KSČ a JZD Václav Kučera zavolal na Sasinu bezpečnost, aby ho zatkla. Vedlo to k opětovnému sročení věřících v počtu až sto padesát osob, kteří se na MNV dožadovali písemného potvrzení, že Sasina zůstane v obci. Část jich hledala marně Sasinu, který zmizel neznámo kam. Domnívali se proto, že byl zatčen. Jelikož místní funkcionáři nedokázali situaci zvládnout a s reemigranty začali sympatizovat i ostatní obyvatelé bez rozdílu politické příslušnosti, vypravili se do Benešova nad Černou zástupce vedoucího tajemníka Krajského výboru (KV) KSČ České Budějovice Miloš Vojáček, předseda Okresního národního výboru (ONV) Kaplice Bohumil

42 Josef Hlouch (26. 3. 1902 – 10. 6. 1972) byl římskokatolický teolog, duchovní, vysokoškolský pedagog a v letech 1947–1972 devátý českobudějovický biskup. Po nástupu komunistického režimu k moci veřejně vystupoval proti její církevní politice, za což byl v letech 1952–1963 internován. Úřadu českobudějovického biskupa se ujal po ozdravném pobytu ve Františkových Lázních 9. 6. 1968. Viz KOLOUCH, František. *Milion duší. Osudy biskupa Josefa Hloucha*. Brno: Karmelitánské nakladatelství, 2013.

43 Jaroslav Šubrt (27. 5. 1922 – ?) pocházel z Košic. Po vysvěcení působil od července 1948 jako kaplan v Horní Plané a od září 1951 v Týně nad Vltavou. Dle kádrového posudku okresního církevního tajemníka *respektoval orgány lidové správy a stavěl se kladně k myšlence socialismu*. Byl členem Svazu československo-sovětského přátelství (SČSP) a zúčastnil se jako delegát Velehradského výboru katolického duchovenstva v Praze 27. 9. 1951. Naproti tomu zprostředkoval v červnu 1953 útěk za Západ významnému slovenskému knězi Štefanu Náhalikovi (1916–1975) a výrazně se angažoval v komunistickým režimem pronásledovaném hnutí Křesťanské dělnické mládeže (JOC), což StB věděla nejpozději od dubna 1953. Tehdy ho chtěla českobudějovická StB zatknout, což jí ale nepovolila Hlavní správa StB, protože Šubrtova trestná činnost nebyla *dostatečně prokázána*. Na faře v Benešově nad Černou nebyl oblíben, jelikož udržoval milostný poměr s učitelkou náboženství Janou Junkovou (1933–?). Kvůli své činnosti v JOC oba uprchli v červenci 1953 do západního Německa, kde posléze uzavřeli sňatek, z něhož vzešly čtyři děti. Šubrt působil v Německu jako kazatel protestantského hnutí Gemeinden Christi a jako redaktor náboženského vysílání Rádía Luxembourg. Viz SOA Třeboň, f. Krajský národní výbor České Budějovice 1949–1960, sign. 292.1, inv. č. 667, kart. 372, kádrový posudek Jaroslava Šubrtu, 21. 11. 1951; ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 6, návrh na ukončení rozpracování akce „Asistent“, 13. 5. 1975.

44 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 14, zpráva o sročení lidu v Benešově nad Černou, 3. 11. 1952.

45 SOA Třeboň, f. Krajský národní výbor České Budějovice 1949–1960, sign. 290.2, inv. č. 656, kart. 364, zpráva církevního tajemníka ONV Kaplice, 18. 8. 1951.

Novotný a tajemník Okresního výboru (OV) KSČ Kaplice Stanislav Mašek. Slova se ujal Mašek, který přítomné vyzval k rozchodu. Dav naproti tomu požadoval odvolání Vorlíčka pro jeho nepřátelský vztah k Sasinovi i zmíněné výroky.

Situace vyústila v požadavek davu, aby přítomní funkcionáři napsali prohlášení, že Sasina zůstane v Benešově nad Černou. Jelikož ale bylo o Sasinově odvolání již rozhodnuto, což obyvatelé nevěděli, sepsali s nimi přítomní funkcionáři pro uklidnění situace nicneříkající prohlášení, že ONV Kaplice nemá námitek, aby Sasina nadále působil v obci, ovšem za souhlasu vyšších církevních úřadů. Následně proto občané sepsali ještě petici, v níž požadovali Sasinovo setrvání, již byli nuceni podepsat také přítomní funkcionáři. Teprve poté se obyvatelé uklidnili a začali se rozcházet do svých domovů. Kolem půlnoci se v Benešově nad Černou objevil ještě vůz s kapitulním vikářem Josefem Buchtou, krajským náčelníkem StB Bouzkem a místopředsedou KNV Drajerem, kteří pod vlivem událostí předpokládali, že dav dokáže uklidnit pouze vikář Buchta. V obci zaznamenali klid až na hlídkování reemigrantů poblíž fary. Jelikož Sasina zmizel neznámo kam, bylo dohodnuto, aby bohoslužbu zítřejšího dne vykonal Buchta.

Celá situace se ale následujícího dne, tedy 1. listopadu 1952, ještě více přiostrila. Když totiž místní věřící zjistili, že bohoslužbu vede místo Sasiny neoblíbený kapitulní vikář Buchta, odešla řada z nich z kostela. Domnívali se totiž, že Sasina byl zatčen. Na náměstí před kostelem došlo k vypjatějšímu srocení než v předchozích dnech, do něhož se zapojilo více než dvě stě osob. Již na počátku srocení napadlo příslušníka Veřejné bezpečnosti (VB) Františka Baštyře několik žen slovenské národnosti a povalily ho na zem. Byla proto vyhlášena pohotovost a v nedalekém okresním městě Kaplici bylo soustředěno osmdesát příslušníků VB, šedesát příslušníků StB a pohotovostní oddíl Pohraniční stráže (PS).⁴⁶

Uklidnit obyvatele v Benešově nad Černou se vypravili komunističtí poslanci Národního shromáždění František Bubník⁴⁷ (současně předseda KV KSČ České Budějovice) a Julie Prokopová-Škrabálková⁴⁸, doprovázeni zástupcem vedoucího tajemníka KV KSČ Milošem Vojáčkem. Bezpečnost jim zajišťovalo dvanáct příslušníků StB.

46 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 14, zpráva o srocení lidu v Benešově nad Černou, 3. 11. 1952.

47 František Bubník (28. 7. 1907 – 20. 12. 1973) byl český a československý politik KSČ, poválečný poslanec Ústavodárného národního shromáždění, Národního shromáždění ČSR a ČSSR a Sněmovny lidu Federálního shromáždění. VIII. sjezd KSČ z března 1946 ho zvolil členem Ústředního výboru KSČ. Před smrtí působil ve funkci prvního místopředsedy českého Ústředního výboru Svazu československo-sovětského přátelství (SČSP) a ve funkci předsedy Krajského výboru SČSP v Jihočeském kraji.

48 Julie Prokopová-Škrabálková (18. 4. 1890 – 30. 7. 1966) byla česká a československá politička KSČ a poúnorová poslankyně Národního shromáždění ČSR a ČSSR. VIII. sjezd KSČ z března 1946 ji zvolil členkou Ústředního výboru KSČ a XII. sjezd KSČ z prosince 1962 členkou Ústřední kontrolní a revizní komise KSČ. Od roku 1964 byla vedoucí tajemnicí Krajského výboru Národní fronty v Českých Budějovicích.

Pro případ vyhrocení celé situace projížděla v hodinových intervalech v blízkosti Benešova nad Černou motorizovaná jednotka PS v síle sto mužů připravená zasáhnout. Oběma zmíněným poslancům se podařilo přesvědčit dav, že Sasina nebyl zatčen ani povolán na vojenské cvičení, ale že *opustil vlastní národ ve spolupráci s agenty CIC* (sic), tedy že utekl na Západ.⁴⁹ Sročení obyvatel trvalo v obci téhož dne až do odpoledních hodin, načež se rozešlo. V následujících dnech došlo k posílení místní stanice SNB o deset mužů a v Kaplici mělo pohotovost dvacet příslušníků VB, deset příslušníků StB a dvě roty PS. V Benešově nad Černou panoval ale již klid, takže byla 4. listopadu 1952 přijata běžná bezpečnostní opatření. Benešovské fary se za zmizelého Sasiny ujal zmíněný Jaroslav Šubrt.⁵⁰ Řada místních se dlouho domnívala, že byl Sasina zatčen.⁵¹

Život na Západě

A co se vlastně stalo s pohřešovaným Sasinou? Ten měl již po prvním sročení věřících 28. října 1952 velkou obavu, jak se celá situace týkající se jeho osoby vyvine, zvláště poté, co ho 29. října vyhledal benešovský poštovní zřízenec Ondřej Haláček⁵². Ten se ze své pozice doručovatele se Sasinou velmi dobře znal již od jeho příchodu do Benešova nad Černou v říjnu 1948. Haláček, jenž údajně vyslechl telefonický rozhovor předsedy místní organizace KSČ v Benešově nad Černou Bohumila Smetany s ONV Kaplice, ho přišel varovat před hrozícím nebezpečím a nabídl mu pomoc při útěku na Západ. Oba muži se domluvili, aby Sasina v případě akutního ohrožení odešel k asi pět kilometrů vzdálenému Polžovu⁵³, kde měl na Haláčka počkat.

49 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 14, zpráva o sročení lidu v Benešově nad Černou, 3. 11. 1952.

50 Tamtéž, zpráva o sročení lidu v Benešově nad Černou, 3. 11. 1952.

51 SOA Třeboň, f. Krajský národní výbor České Budějovice 1949–1960, sign. 290.3, inv. č. 659, kart. 365, situační zpráva za měsíc listopad 1952, 1. 12. 1952. Obecně se veřejnými protesty v tomto období věnuje ve své studii historik Oldřich Tůma, viz TŮMA, Oldřich. *Demonstrace a protesty: projevy a podoby hromadného rezistenčního chování ve veřejném prostoru*. In: VI-LÍMEK, Tomáš; TŮMA, Oldřich (eds.). *Projevy a podoby protirežimní rezistence v komunistickém Československu 1948–1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2018, s. 11–52.

52 Ondřej Haláček (22. 11. 1911 – ?) pocházel ze Soběnova. Do února 1948 byl členem Československé strany národně socialistické (ČSNS). Byl ženatý. Mimo Sasiny pomohl odejít na Západ také slovenskému knězi Štefanu Náhalíkovi (1916–1975) v červnu 1953, jehož za ním poslal farář Jaroslav Šubrt. V červenci 1953 uprchl přes Rakousko do západního Německa, odkud v roce 1956 odešel za svým strýcem do USA. Viz ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 11, důvodová zpráva, 22. 11. 1957.

53 Dnes již neexistující osada zanikla v souvislosti s odsunem sudetských Němců. Její německý název byl Pilsenschlag. Nacházela se v zeměpisných souřadnicích: šířka N (Y) – 48.69661, délka E (X) – 14.61950. Viz *Zaniklé obce a objekty* [online]. [Cit. 2018-09-30.] Dostupné z: www.zanikleobce.cz.

Již zanedlouho byl Sasina v pátek 31. října 1952 kolem čtrnácté hodiny ve škole při vyučování náboženství upozorněn, že se „něco chystá“. Okamžitě proto opustil školu. Na smluveném místě se večer od Haláčka dozvěděl o novém sročení obyvatel. Haláček ho poté odvedl do nedaleké obce Černé Údolí, kde přesvědčil svého známého místního sudetského Němce Jana (Johanna) Endlwebera⁵⁴, aby Sasinu převedl do Rakouska. Tam ho Endlweber odvedl ještě tu noc za pomoci Haláčka poblíž Žofínského pralesa přes Novohradské hory.⁵⁵ Při loučení požádal Sasina Haláčka, aby vyřídil věřícím, že je nechtěl opustit, ale že byl k útěku donucen hrozícím zatčením.⁵⁶ K hladkému přechodu výrazně pomohla také skutečnost, že uvedený úsek nebyl ještě zabezpečen nechvalně proslulým drátěným zátarasem opatřeným vodiči s vysokým napětím, jenž byl ve výstavbě.⁵⁷ Endlweber zde viděl pouze připravené kůly k budoucímu plotu.⁵⁸

Na rakouské straně nebyl Sasina ještě v bezpečí. Nacházel se totiž v sovětské okupační zóně. Ani zde ho štěstí neopustilo a podařilo se mu dojít do nedaleké pohraniční obce Sankt Martin, kde v místním hostinci prodal své hodinky, aby měl na vlak do Vídně. Díky Dušičkám a množství lidí navštěvujících hřbitovy nebyl nijak nápadný ani cestou do Vídně.⁵⁹ V rakouském hlavním městě získal azyl u své známé odsunuté sudetské Němky z Benešova nad Černou Anny Klementové a později v Ústředním domě Charity, nacházejícím se v americké okupační zóně Vídně, kde mu jako uprchlíkovi poskytli základní pomoc (spodní prádlo, mýdlo, zubní kartáček, holicí potřeby apod.). Od 7. listopadu 1952 pak bydlel v domě řeholnic na Kaiserstrasse. Během pobytu ve Vídni ho kontaktoval místní dopisovatel Rádía Svobodná Evropa (RSE). Tomu Sasina poskytl rozhovor o církevních poměrech v Československu, JZD v Benešově nad Černou a místních funkcionářích KSČ.⁶⁰

Ve Vídni ovšem došlo k nenápadné události, která v následujícím roce Sasinovi výrazně ovlivnila život. Koncem listopadu 1952 ho totiž vyhledal jistý Ing. Kolman, kterého za ním poslal Karel Jentscher, jenž s ním chtěl mluvit. O Sasinově útěku se přitom dozvěděl z dopisu své ženy. Ve společnosti Kolmana odjel Sasina za pomo-

54 Jan (Johann) Endlweber (6. 11. 1906 – ?) pocházel z rodiny drobného zemědělce z Černého Údolí. Jako dlouholetý komunista byl za války krátce vězněn v Buchenwaldu, později bojoval na východní frontě v trestním oddílu. Po válce nebyl jako antifašista odsunut a pracoval jako lesní dělník. Byl ženatý s Marií Soukupovou (1919–?), s níž měl tři děti. Viz ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Endlweber, výpověď Jana Endlwebera, 22. 8. 1953.

55 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, výpověď Stanislava Sasiny, 30. 9. 1953.

56 Tamtéž, výpověď Stanislava Sasiny, 22. 10. 1953.

57 SLAVÍK, Tomáš. Ženinětechnická opatření na příkladu 15. česko-budějovické pohraniční brigády v letech 1951–1955. In: VANĚK, Pavel a kol. (eds.). *Ochrana státní hranice 1948–1955*. Brno: Technické muzeum v Brně, 2013, s. 24–34.

58 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Endlweber, výpověď Jana Endlwebera, 3. 9. 1953.

59 NA, f. Krajský soud České Budějovice – rehabilitační spisy (nezpracováno), spis Krajského soudu České Budějovice sp. zn. 4 Rt 195/90, výpověď Stanislava Sasiny, 1. 12. 1953.

60 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, výpověď Stanislava Sasiny, 19. 9. 1953.

ci zfalšovaného rakouského občanského průkazu na jméno Thomas KLAUDIUS, který dostal od Kolmana, přes sovětskou okupační zónu do Salcburku, odkud přešel do bavorského Rosenheimu, kde se ubytoval v místním sirotčinci. Za několik dní se zde sešel s Jentscherem, jenž se ho vyptával na svou ženu a děti a druhý den ho pak seznámil s jistým dr. PASTOREM (jedná se pravděpodobně o krycí jméno), mluvícím plyně německy a spisovně česky, který se mu představil jako pracovník blíže neurčené „koordinované protišpionážní zpravodajské služby“.⁶¹ Toho měl Sasina na základě jeho dotazů zpravit o továrnách ve Velešíně a v Kaplici, o výstavbě lipenské přehrady a do mapy mu zakreslil umístění továren a kasáren v Českých Budějovicích.

Během pobytu v Rosenheimu se Sasina přihlásil do uprchlického tábora v Oberschleissheimu u Mnichova. Jelikož chtěl odcestovat do Říma, musel se jako československý státní příslušník přihlásit v táboře Valka u Norimberka. Ve Valce se zdržel jeden den, kdy s ním byla provedena registrace a tzv. screening. Poté si podal na norimberském policejním ředitelství žádost o vycestování do Itálie. Na potřebné povolení a doklady čekal v Rosenheimu až do konce ledna 1953, kdy odjel do Říma.⁶²

O nově příchozího kněze uprchlého z komunistického Československa se zajímali někteří lidé z vedení katolické církve, kteří postrádali aktuální informace o osudu katolické církve v této totalitou šířené zemi. Již krátce po příjezdu do „Věčného města“ se Sasina sešel v únoru 1953 s úředníkem vatikánského státního úřadu Corradem Bafilem⁶³, jemuž na jeho žádost vypověděl okolnosti svého útěku a o vztahu komunistického režimu ke katolické církvi.⁶⁴ Na Bafileho výzvu poté sepsal dvacetistránkovou zprávu v němčině o církevních poměrech v Československu a později ještě osmistránkový elaborát o životě běžné české farnosti.⁶⁵

Pobyt v Římě Sasina využil k úspěšnému dokončení doktorandského studia z teologie. Ve zkrácené době studium završil 2. července 1953. Dizertační práci obhájil na téma „O pohoršení“.⁶⁶ Poté vypomáhal jako kaplan v římském kostele *Natività di Nostro Signore Gesù Cristo*. Během svého pobytu v Římě se pod vlivem vicerrektora Nepomucena Josefa Bezdíčka (1902–1972) rozhodl odejít do Brazílie, kde

61 Z dostupných materiálů uložených v ABS týkajících se činnosti americké, britské, francouzské a západoněmecké rozvědky se nedá přesvědčivě zjistit, o jakou zpravodajskou službu a jejího pracovníka se jednalo. Dle domněnky StB mohlo jít o pracovníka americké zpravodajské služby, případně o zpravodajce Gehlenovy organizace pracující pod kontrolou americké CIA, z níž se v dubnu 1956 zrodila západoněmecká zpravodajská služba Bundesnachrichtendienst (BND). Viz ABS, kartotéka „Akce 48“, karta č. 1433, vyhodnocení vyšetřovacího spisu arch. č. V-685 MV; ABS, f. Z, sign. Z-10-V-67, sv. 4, heslo Sasina Stanislav.

62 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, výpověď Stanislava Sasiny, 5. 9. 1953.

63 Corrado Bafile (4. 7. 1903 – 3. 2. 2005) byl italský římskokatolický kněz, kardinál a vatikánský diplomat.

64 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 2, zpráva agenta spoluvězně, 21. 8. 1953.

65 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, výpověď Stanislava Sasiny, 20. 8. 1953.

66 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 2, zpráva agenta spoluvězně, 14. 8. 1953.

byl nedostatek kněží.⁶⁷ Dle agenturního zjištění ho Bezdíček údajně popichoval, že *jako farář utekl a opustil ovečky* nebo že si v Římě *sedí pěkně v teple, dělá doktorát, zatímco kněží v ČSR jsou zavíráni*, což Sasina považoval za osobní selhání.⁶⁸

Osudová cesta do Čech

Odchodem Stanislava Sasiny do vzdálené Brazílie by se odvíjel zcela jiný příběh. Opět ale zasáhl osud, který tomu chtěl jinak. V květnu 1953 se totiž Sasina dozvěděl v Římě od tamní františkanky Martiny Antonie Hejlové (?–1955), s níž se znal již od svého prvního pobytu v Římě, že se zhoršila tuberkulóza jeho matky (trpěla jí od roku 1945). O této skutečnosti se jí zmínil ve svém dopise známý Sasinových rodičů farář Josef Hejl⁶⁹ z Lašovic poblíž Předbořic, jenž si se svou sestrou nepravděpodobně dopisoval a informoval ji tak i o novinkách z rodného kraje.⁷⁰

Sasina v Římě velmi trápilo, že se před svým útekem na Západ nemohl rozloučit se svými rodiči, především s matkou. Před odchodem do Brazílie se proto rozhodl k velmi odvážnému plánu je navštívit, aby se s nimi ještě naposledy viděl a současně matce přinesl potřebný lék.⁷¹ Napsal proto dopis Josefu Hejlovi pod smyšleným jménem s dotazem, jaký lék by jeho matce pomohl.⁷² Dopis ale zůstal bez odpovědi, ačkoli na něj Hejl odepsal.⁷³ Na základě jiného doporučení si ale Sasina mezitím opatřil streptomycin.⁷⁴ K odvážnému plánu navštívit své rodiče by se ale Sasina pravděpodobně neodhodlal, kdyby nebylo právě Karla Jentschera, jenž měl, jak víme, s přechody hranice zkušenosti a na něhož se rovněž obrátil svým dopisem. Ten totiž přislíbil Sasinovi pomoc a navrhl mu obstarat potřebné doklady, aby se mohl v Československu volně pohybovat.⁷⁵

V polovině července 1953 nastoupil Sasina očekávanou dovolenou. Po vyřízení potřebných dokladů na rakouském a německém konzulátě se vypravil vlakem

67 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, výpověď Stanislava Sasiny, 9. 8. 1953.

68 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 2, zpráva agenta spolupřevážně, 14. 8. 1953.

69 Josef Hejl (1. 8. 1891 – 28. 2. 1960) pocházel z rodiny drobného zemědělce z Kotýřiny. Po vysvěcení na kněze v červnu 1916 působil jako farář na několika místech v jižních nebo středních Čechách: v Zábři u Blatné, Vacově u Vimperku, v Bělčicích, Hvozďanách a od září 1933 v Lašovicích. V souvislosti s případem Stanislava Sasiny ho rozpracovávala StB. Zatčen byl až v dubnu 1957 a 15. 7. 1957 byl odsouzen Krajským soudem v Českých Budějovicích za podvracení republiky na 20 měsíců odnětí svobody. Po odvolání krajského prokurátora mu byl trest zvýšen na 2,5 roku. Propuštěn byl na podmínku 29. 10. 1959. Viz ABS, f. CB-V, arch. č. V-619 ČB.

70 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, výpověď Josefa Hejla, 8. 10. 1953.

71 Tamtéž, výpověď Stanislava Sasiny, 9. 8. 1953.

72 Tamtéž, osobní spis Sasina, výpověď Stanislava Sasiny, 12. 10. 1953.

73 Tamtéž, osobní spis Sasina, výpověď Josefa Hejla, 8. 10. 1953.

74 Tamtéž, osobní spis Sasina, výpověď Stanislava Sasiny, 12. 10. 1953.

75 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, výpověď Stanislava Sasiny, 16. 9. 1953.

do Rosenheimu, kde se opět ubytoval v sirotčinci. V Římě přitom zalhal, že jede do rakouského Agsbachu navštívit svého předchůdce z Benešova nad Černou, odsunutého sudetského faráře Rudolfa Wastla. S Jentscherem se sešel 17. července 1953, kdy mu zopakoval své pevné rozhodnutí navštívit svoji matku. Druhý den vyhledal Sasinu Jentscher ve společnosti zmíněného dr. PASTORA, jenž mu přislíbil falešné doklady, současně ho upozornil na velké riziko jeho plánu. Jelikož ale *falešné občanské průkazy neobstarávají pro osoby, které by jezdily jen na výlety*, požadoval po něm PASTOR, aby se na oplátku pokusil získat v Československu zpravodajské informace a spolupracovníky.⁷⁶ Dle agenturního zjištění požadoval PASTOR zprávy *týkající se letišť, pracháren, kasáren a ministerstev, zvláště jejich polohy*.⁷⁷

Sasina byl PASTOROVÝMI požadavky překvapen. Vzhledem ke své touze vidět ještě naposledy své rodiče a přinést matce potřebný lék mu přislíbil pomoc. Přistoupil proto ihned k absolvování zkráceného třídního zpravodajského kurzu. Na kvalitnější zaškolení, které by dle PASTORA zabralo nejméně tři týdny, nebyl vzhledem k přesně vymezené dovolené čas. Do Říma se měl totiž Sasina vrátit již 1. srpna 1953. PASTOR ho školil ve výrobě a používání neviditelného inkoustu, ve způsobu fotografování dokumentů, v šifrování a dešifrování zpráv, v budování mrtvých schránek apod. Ze školení si Sasina dělal zápisky, jež PASTOR ofotografoval a předal mu je na konci školení na čtyřech miniaturních snímcích, které si vzal s sebou do Československa.⁷⁸

Během školení musel Sasina oznámit PASTOROVÍ jména spolehlivých osob, jež slíbil zapojit do zpravodajských úkolů. Dle PASTORA nebyl ale seznam závazný a Sasina se mohl rozhodnout až na místě dle aktuální situace, koho se pokusí získat pro zpravodajskou práci.⁷⁹ Každé z uvedených osob přidělil Sasina dle instrukcí trojmístnou krycí značku, kterou měli v případě získání ke spolupráci podepisovat své zprávy. Sasina počítal s poštovním zřízencem Ondřejem Haláčkem (krycí značka SEK), se svým známým nástupcem na faře knězem Jaroslavem Šubrtem (DEH), učitelem Janem Vlachem⁸⁰ ze Sulíkova u Blanska (LUS), učitelem Stanislavem

76 Tamtéž, výpověď Stanislava Sasiny, 12. 9. 1953.

77 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 2, zpráva agenta spoluvězně, 14. 8. 1953.

78 NA, f. Krajský soud České Budějovice – rehabilitační spisy (nezpracováno), soudní spis Krajského soudu České Budějovice sp. zn. 4 Rt 195/90, výpověď Stanislava Sasiny, 11. 9. 1969.

79 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 2, zpráva agenta spoluvězně, 12. 8. 1953.

80 Jan Vlach (5. 3. 1921 – ?) pocházel ze zemědělské rodiny z Horní Rozsíčky. Od roku 1946 učil v Terčí Vsi a od roku 1947 v Loučovicích. V srpnu 1948 se neúspěšně pokusil odejít na Západ. Po propuštění z vyšetřovací vazby učil na obecné škole v Kaplici a v letech 1949–1951 na obecné škole v Benešově nad Černou. Poté působil jako řídící učitel na obecné škole v Sulíkově. Na jaře 1950 se spolupodílel na převedení československého generála Jana Studlára (1896–1969) a jeho ženy Marie na Západ. Byl ženatý, otec dvou dětí. Viz ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Vlach, výpověď Jana Vlacha, 22. 8. 1953.

Dvořákem⁸¹ z Petříkova u Trhových Svinů (RAK), knězem Antonínem Rohem⁸² z Kardašovy Řečice (ACH) a na základě Jentscherova návrhu s Karlem Sigmundem⁸³ z Borovan (JED). Jelikož PASTOR požadoval také informace z poštovní přepravy zásilek a o cenzuře, slíbil je Sasina získat od zmíněného Haláčka, případně Haláčkovým prostřednictvím od vedoucí pošty v Benešově nad Černou Růženy Likavcové (CEV).

Na závěr školení obdržel Sasina od PASTORA padělaný československý občanský průkaz na jméno Josef HÁCHA, učitel z Českých Budějovic, kompas československé výroby, výstřižky map jižních Čech a protilehlého rakouského pohraničí, peníze v částce 1 400 Kčs v nové měně (dalších 900 Kčs získal výměnou lir), 30 marek na cestu přes Německo a Rakousko a západoněmecké izolované kleště s gumovými rukavicemi zn. Pirelli, pomocí nichž se měl prostříhat pohraničním drátěným zátarasem, jenž byl mezitím v místě plánovaného přechodu zřízen.⁸⁴ Sasina se ale překonání drátěného zátarasu obával, tak mu PASTOR slíbil převaděče.⁸⁵

Ačkoli chtěl Sasina vzít s sebou také streptomycin pro svou matku a některé drobné dárky z Říma jako růženec, kovový křížek nebo církevní obrázky, PASTOR mu to zakázal, aby ho uvedené věci neprozradily v případě kontroly při cestě z jižních Čech do středočeských Předbořic, že přichází ze Západu. Instrukce ke zpravodajské práci

81 Stanislav Dvořák (30. 4. 1922 – 1. 10. 2000) pocházel z Českých Budějovic z rodiny zřízence drah. Na národní školu do Petříkova přišel začátkem školního roku 1951 z Klení u Benešova. Na jaře 1950 zorganizoval útěk na Západ československého generála Jana Studlára (1896–1969) a jeho ženy Marie. Byl ženatý a otcem dvou dětí. Viz ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Dvořák.

82 Antonín Roh (8. 9. 1916 – 21. 8. 1978) pocházel z rodiny drobného rolníka z Pacova. Po maturitě studoval v letech 1936–1943 v Římě filozofii a teologii. Poté působil v Písku jako druhý kaplan. Po válce byl v roce 1945 jako duchovní velmi krátce v Prachaticích a následně jako kaplan na farnosti při kostele sv. Jana Nepomuckého v Českých Budějovicích. Od 1. 8. 1947 do září 1948 byl písařem na konzistoři v Českých Budějovicích, načež administroval faru v Dolním Bukovsku. V září 1949 byl zatčen za čtení pastýřských listů a odsouzen 7. 11. 1950 Státním soudem v Praze na 3,5 roku odnětí svobody. Propuštěn byl na prezidentskou amnestii v prosinci 1951. Od ledna 1952 vykonával své kněžské poslání jako administrátor fary v Kardašově Řečici. Opět byl zatčen 31. 3. 1953 v souvislosti s dopadením kurýrů a převaděčů Jaroslava Kasky (1925–2004) a Jana Maška (1923–2011), jelikož měl s nimi krátce před svým prvním zatčením v září 1949 domluveno, že ho převedou na Západ. Odsouzen byl Krajským soudem v Českých Budějovicích 27. 4. 1954 za velezradu na 12 let odnětí svobody. Viz. ABS, f. CB-V, arch. č. V-90 ČB a V-884 ČB.

83 Karel Sigmund (15. 10. 1916 – 12. 2. 1997) pocházel z mlynářské rodiny z Třebče u Trhových Svinů. Po válce byl národním správcem na pile v Benešově nad Černou. V roce 1950 se přestěhoval do Borovan, kde hospodařil na usedlosti manželčiny rodičů. Byl ženatý s Marií Koubovou, s níž měl dvě děti. Viz ABS, f. CB-V, arch. č. V-534 ČB, sv. 2, výpověď Karla Sigmunda, 28. 2. 1956.

84 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, výpověď Stanislava Sasiny, 9. 8. 1953.

85 Tamtéž, výpověď Stanislava Sasiny, 12. 9. 1953.

ani předměty sloužící k přechodu hranice by v tu dobu již u sebe neměl, jelikož by je zanechal v jižních Čechách. Zmíněný lék s dárky se tedy Sasina rozhodl poslat své matce poštou až po úspěšném návratu z Československa. Vše proto uschoval v sirotčinci. Při loučení 21. července 1953 mu PASTOR sdělil, že mnohem důležitější než splněný zpravodajský úkol bude jeho bezpečný návrat. Doslova mu řekl, aby *se zase vrátil zpět, třeba beze zpráv nebo že by nikoho nezískal*.⁸⁶

Do Československa pronikl Sasina opět Novohradskými horami v blízkosti potoka Černá v noci z 22. na 23. července 1953. K místu přechodu se dostal vlakem přes Salcburk a Linec a poté autobusem do Sankt Martinu. K pohybu v sovětské okupační zóně Rakouska mu opět sloužil padělaný průkaz na jméno Thomas KLAUDIUS. Drátěný zátaras překonal pomocí žebříku, který s sebou přinesl slíbený převaděč, jenž se k němu připojil za Sankt Martinem.⁸⁷ Poté se již bez převaděče opatrně přesunul do Černého Údolí, kde kolem páté hodiny ráno 23. července 1953 zaklepal na okno manželům Endlweberovým, které po vpuštění do domu požádal o úkryt. Na jejich otázku, proč se vrátil, jim sdělil, že přišel navštívit svoji matku. Manželé Endlweberovi ho ukryli na seníku. Gumové rukavice s izolovanými kleštěmi schovali v nepoužívaném včelíně, aby je mohl použít při zpáteční cestě.⁸⁸

Sasinův plán byl velmi jednoduchý. S žádostí o pomoc se splněním zpravodajského úkolu se chtěl obrátit na Ondřeje Haláčka a předat mu instrukce. Také uvažoval nad krátkodobým úkrytem na faře v Benešově nad Černou u faráře Jaroslava Šubrtu, jehož PASTOROVÍ také označil za spolehlivého. V Itálii se totiž počátkem července 1953 náhodou sešel s významným slovenským knězem Štefanem Náhalkou, jenž mu pověděl, že mu útěk na Západ u Haláčka zprostředkoval právě Šubrt.⁸⁹ Poté chtěl Sasina odjet pomocí veřejné dopravy za svými rodiči do Předbořic a následně se vrátit stejnou cestou zpět na Západ. Od manželů Endlweberových se ale dozvěděl, že několik dní před jeho příchodem uprchl Haláček spolu s Jaroslavem Šubrtem a několika dalšími lidmi do Rakouska.⁹⁰

86 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, výpověď Stanislava Sasiny, 9. 8. 1953.

87 Tamtéž.

88 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Endlweberová, výpověď Marie Endlweberové, 25. 8. 1953.

89 Tamtéž, osobní spis Sasina, výpověď Stanislava Sasiny, 30. 9. 1953.

90 Jaroslav Šubrt uprchl na Západ v noci z 19. na 20. 7. 1953 spolu s Ondřejem Haláčkem, Ernou Sadílkovou, Stanislavou Sedláčkovou, Jindřichem Jindrou, Janou Junkovou a Jiřím Máchou. Na Západ odešli ze strachu ze zatčení za činnost v komunistickém režimu pronásledovaném hnutí Křesťanské dělnické mládeže (JOC). Dle agenturního zjištění se všichni dostali po překročení hranice vlakem do Vídně a odtud do Lince. Překonat hranici do Rakouska pomohli skupině Haláčkovi místní známí z Blanska u Kaplice František Vejsa a Jan Pils. Viz ABS, f. MV-H, arch. č. H-384 MV, sv. 6, zpráva zahraničního spolupracovníka „Hotárka“ o uprchlících z Československa, 14. 9. 1953; ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 3, výpověď Františka Vejsy, 9. 10. 1953.

Zmíněná informace znamenala pro Sasinu zhroucení jeho plánů.⁹¹ Po krátkém přemýšlení si nechal prostřednictvím Endlweberova desetiletého syna zavolat Markétu Jentscherovou, která ho v Černém Údolí vyhledala ještě téhož dne po poledni. Sasina jí vyřídil pozdrav od jejího manžela, a jelikož se potřeboval vzdálit co nejdále do vnitrozemí, požádal ji o zajištění krátkodobého úkrytu ve Velešíně u faráře Ladislava Vichra⁹², případně v Borovanech u Karlem Jentscherem doporučeného Karla Sigmunda, jehož ale tak dobře neznal. I jí uvedl jako důvod návratu návštěvu své matky.⁹³ Do zmíněných obcí se chtěl Sasina přesunout především z toho důvodu, že v okolí Benešova nad Černou probíhalo, jak zjistil od manželů Endlweberových, intenzivní pátrání po zmizelém Haláčkovi a Šubrtovi a že by ho mohl poznat některý z místních obyvatel.⁹⁴

Markéta Jentscherová se za farářem Ladislavem Vichrem vypravila hned druhý den ráno 24. července 1953. Ačkoli se Vichrovi prokázala Sasinovým vlastnoručně napsaným dopisem, Vichr ji rázně odmítl a pohrozil, že vše ohlásí. Domníval se totiž, že se jedná o provokaci.⁹⁵ Druhý den pak skutečně z opatrnosti oznámil na MNV ve Velešíně, že po něm *neznámá žena požadovala pomoc pro benešovského faráře*.⁹⁶ Jeho udání se dostalo až na StB v Českých Budějovicích, kde se ale domnívali, že se týká právě zmizelého Jaroslava Šubrtu.⁹⁷ Jentscherová poté odjela přes České Budějovice do Borovan, kde požádala Karla Sigmunda, zda by u sebe neubytoval na dva dny faráře Sasinu, který se tajně vrátil do Československa navštívit svoji matku. Sigmund to zpočátku odmítl. Na zásah své ženy Marie se ale obměkčil a zajistil Sasinovi

91 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 2, zpráva agenta spoluvězně, 18. 8. 1953; NA, f. Krajský soud České Budějovice – rehabilitační spisy (nezpracováno), soudní spis Krajského soudu České Budějovice sp. zn. 4 Rt 195/90, výpověď Stanislava Sasiny, 11. 9. 1969.

92 Ladislav Vichr (21. 6. 1911 – 12. 1. 1976) pocházel z Horní Cerekve z živnostenské rodiny. Na farně ve Velešíně působil od roku 1940. U věřících byl velmi oblíben pro společenskou povahu. Okresní církevní tajemník ho označoval za nejagilnějšího *pastýře svých oveček*, jehož kostel ve Velešíně je nejnavštěvovanějším v okrese. Viz SOA Třeboň, f. Krajský národní výbor České Budějovice 1949–1960, sign. 292.1, inv. č. 667, kart. 372, kádrový posudek Ladislava Vichra, 11. 4. 1952.

93 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Jentscherová, výpověď Markéty Jentscherové, 10. 9. 1953.

94 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 2, zpráva agenta spoluvězně, 14. 8. 1953; NA, f. Krajský soud České Budějovice – rehabilitační spisy (nezpracováno), soudní spis Krajského soudu České Budějovice sp. zn. 4 Rt 195/90, výpověď Stanislava Sasiny, 15. 7. 1969.

95 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Jentscherová, výpověď Markéty Jentscherové, 10. 9. 1953.

96 ABS, f. Agenturní svazky – České Budějovice (f. CB-TS), arch. č. TS-13292 ČB, Kazimír – prostudování materiálů – výsledek, 3. 5. 1955.

97 ABS, f. CB-TS, arch. č. TS-13292 ČB, Kazimír – prostudování materiálů – výsledek, 3. 5. 1955.

krátkodobé ubytování u svých sousedek Anastázie Vaňkové a Anny Filípkové, obývajících rodinný domek čp. 229.⁹⁸

Ihned poté se Sigmund vypravil s Jentscherovou na půjčeném motocyklu za Sasinou k manželům Endlweberovým do Černého Údolí. Při setkání se Sasina od Jentscherové dozvěděl o jejím neúspěšném jednání s Vichrem, který ho svým postojem velmi zklamal, a od Sigmunda o zajištěném úkrytu v Borovanech. Kvůli většímu bezpečí se všichni tři domluvili, že se spolu sejdou téhož dne až ve večerních hodinách za Benešovem nad Černou poblíž Valtěřova. Na místo setkání šel Sasina pěšky přes les s Jentscherovou. Aby nezabloudili, doprovodil je Endlweber, jemuž dal Sasina za pomoc 400 Kčs. Na místě setkání čekal již Sigmund, jenž Sasinu odvezl do Borovan, zatímco Jentscherová odešla pěšky domů do nedalekého Benešova nad Černou.⁹⁹

V Borovanech

V malebné jihočeské obci v Borovanech se Sasinovi podařilo získat u zmíněných žen bezpečný úkryt. Od první chvíle v něm intenzivně přemýšlel, jakým způsobem splní svůj slib daný PASTOROVÍ, a těšil se, že opět uvidí své rodiče. V první řadě ale musel zabránit velešinskému knězi Ladislavu Vichrovi, aby nahlásil jeho přítomnost v Československu. Hned druhý den, 25. července 1953, ráno proto vyslal Anastázii Vaňkovou za svým známým místním knězem Janem Sukdolem¹⁰⁰ s prosbou, aby za ním zašel. Předpokládal, že Vichr bude mít k Sukdolovi větší

98 Obě ženy obývaly uvedený dům od roku 1945, postavily si ho za společně ušetřené peníze na pozemku patřícím strýci Anastázie Vaňkové. Anastázie Vaňková (7. 4. 1901 – 5. 3. 1976) pocházela z nemanželské rodiny. Matka jí zemřela, když jí byl jeden rok. Vychovával ji strýc Josef Vaněk, malozemědělec ze Štipoklas. Vaňková vychodila osm tříd obecné školy, současně vypomáhala svému strýci s hospodářstvím. Od roku 1920 až do roku 1945 pracovala jako pomocná síla v kampeličce v Modré Hůrce, kde se v roce 1928 seznámila s Annou Filípkovou. Anna Filípková (13. 6. 1907 – ?) pocházela z malozemědělské rodiny ze čtyř dětí. Po vychození školy pomáhala na hospodářství svého otce, posléze u různých hospodářů. Naposledy a nejdéle působila jako služebná na faře v Modré Hůrce. Po smrti Vaňkové v roce 1976 prodala Filípková uvedený domek a odešla do domova důchodců ve Vodňanech. Viz ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Filípková, výpověď Anny Filípkové, 21. 8. 1953; ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Vaňková, výpověď Anastázie Vaňkové, 18. 9. 1953; AA, sdělení Romana Josefíka, 2. 2. 2018.

99 ABS, f. CB-V, arch. č. V-534 ČB, sv. 2, výpověď Karla Sigmunda, 2. 3. 1956.

100 Jan Sukdol (22. 2. 1893 – 2. 1. 1969) pocházel ze zemědělské rodiny z Úsilného. Na kněze byl vysvěcen 4. 6. 1916. V Borovanech působil od roku 1918 jako kaplan a od roku 1945 jako děkan. Do února 1948 byl organizován v lidové straně. U obyvatel farnosti se těšil velké oblibě. Dle hodnocení okresního církevního tajemníka patřil k „nejreakčnějším“ kněžím okresu Trhové Sviny *plně oddaným Vatikánu*. Viz ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 1, ustanovka Jana Sukdola, 11. 8. 1953; SOA Třeboň, f. Krajský národní výbor České Budějovice 1949–1960, sign. 292.1, inv. č. 667, kart. 372, kádrový posudek Jana Sukdola, nedat.

důvěru než k neznámé Jentscherové. Překvapený Sukdol vyhledal Sasinu téhož dne odpoledne, kdy mu také přinesl požadovaný breviář ke sloužení mše svaté.¹⁰¹ Během schůzky se spolu oba kněží bavili o aktualitách z církevní oblasti (o stupňujícím se útlaku církve, věznění některých kněží apod.), především z jižních Čech.¹⁰² Jan Sukdol se vypravil za Ladislavem Vichrem do Velešína následujícího dne, 26. července 1953. Dozvěděl se od něj ale velmi nepříjemnou zprávu, že ten již návštěvu Jentscherové nahlásil na místním MNV, jelikož ji mylně považoval za provokaci.¹⁰³

Stanislav Sasina se Sukdolovi pravděpodobně po celou dobu svého ukrývání v Borovanech nesvěřil, jaký zpravodajský úkol slíbil vykonat. Sukdol ale i tak musel přinejmenším tušit, že co Sasinovi poví, dozví se po jeho návratu do Říma tamější církevní kruhy. Proto také pravděpodobně poslal za Sasinou do jeho úkrytu 28. července 1953 sestru českobudějovického biskupa Josefa Hloucha Anežku Cejpkovou¹⁰⁴, která náhodou vyhledala Sukdola téhož dne během své návštěvy Českých Budějovic, kam se vypravila z Olomouce pro některé osobní věci svého bratra. Z krátkého, asi desetiminutového rozhovoru s Cejpkovou zjistil Sasina zběžné informace o Hlouchovi, internovaném tou dobou v Myštěvsi u Nového Bydžova.¹⁰⁵

Co se týče Sasinova plánu týkajícího se návštěvy jeho rodičů ve středočeských Předbořicích, svoji původní myšlenku vypravit se za nimi veřejnou dopravou zavrhl po rozhovoru s Markétou Jentscherovou, jelikož ta poukazovala na to, že by ho mohl někdo poznat i přes držení falešného občanského průkazu a lehce pozměněný vzhled (měl jiný účes a byl bez brýlí). Sasina tedy uvažoval o někom, kdo by ho do Předbořic odvezl. Vzpomněl si na svého známého poručíka Jana Bláhu¹⁰⁶ z Českých Budějovic, o kterém věděl, že vlastní motocykl, a pokusil se ho kontaktovat pomocí Karla Sigmunda.¹⁰⁷ Ten se o to sice pokusil a Bláhu vyhledal v jeho bydlišti

101 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sukdol, výpověď Jana Sukdola, 30. 8. 1953.

102 Tamtéž, osobní spis Sasina, výpověď Stanislava Sasiny, 9. 8. 1953.

103 Tamtéž, osobní spis Sukdol, výpověď Jana Sukdola, 30. 8. 1953.

104 Anežka Cejpková (24. 2. 1911 – ?) pocházela z Lipníku na Třebíčsku. Po ukončení povinné školní docházky absolvovala čtyřletou obchodní akademii a až do roku 1930 pracovala na berní správě v Olomouci. V roce 1930 se provdala za Františka Cejпка a od té doby byla v domácnosti. Po smrti svého muže v roce 1965 se v roce 1967 provdala za olomouckého lékaře MUDr. Josefa Kazdu. Viz ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Cejpková, výpověď Anežky Cejpkové, 23. 9. 1953; NA, f. Krajský soud České Budějovice – rehabilitační spisy (nezpracováno), soudní spis Krajského soudu České Budějovice sp. zn. 4 Rt 195/90, výpověď Anežky Kazdové-Hlouchové, 7. 7. 1969.

105 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Cejpková, výpověď Anežky Cejpkové, 14. 9. 1953.

106 Vzhledem k absenci data narození se nepodařilo zjistit o Janu Bláhu bližší údaje.

107 NA, f. Krajský soud České Budějovice – rehabilitační spisy (nezpracováno), soudní spis Krajského soudu České Budějovice sp. zn. 4 Rt 195/90, výpověď Stanislava Sasiny, 11. 9. 1969.

v Českých Budějovicích, ale nezastihl ho. Posléze si Sigmund vše z obavy rozmyslel a Sasinovi průběžně tvrdil, že Bláhu nemůže zastihnout.¹⁰⁸ Zdali by se Sasina pokusil získat Bláhu také k obstarání zpravodajských informací či přímo ke zpravodajské práci, je těžké zodpovědět. Samotný Sasina takovou možnost ve svých výpovědích popíral.

Ve věci zpravodajského úkolu daného PASTOREM Sasina původně počítal, jak víme, s Ondřejem Haláčkem, jenž ale krátce před jeho příchodem odešel na Západ.¹⁰⁹ Také zjistil, že farář Antonín Roh, jehož rovněž označil PASTOROVÍ za „spolehlivého“, je od jara 1953 ve vyšetřovací vazbě. Po krátkém přemýšlení se rozhodl obrátit o pomoc na svou dlouholetou známou Zdeňku Koukolovou¹¹⁰, členku česko-budějovické stanice Apoštolátu Třetího řádu sv. Františka¹¹¹. I v roce 1969 potvrdil, že si od ní sliboval přinejmenším získání informací o pronásledování katolické církve.¹¹² Kontaktoval ji opět prostřednictvím faráře Jana Sukdola, který jí zanechal 27. července 1953 vzkaz v česko-budějovickém obchodě Charity.¹¹³ K Sasinovi, jenž mezitím vyhotovil pomocí lupy několik kopií PASTOROVÝCH instrukcí, jež si přinesl na čtyřech miniaturních snímcích, ji přivedla Sukdolova hospodyně Marie Brůžková (1923–?) 29. července 1953.¹¹⁴

Po přivítání a běžných dotazech týkajících se církevního života v Českých Budějovicích požádal Sasina Koukolovou, zda by pro něj neopatřovala různorodé zprávy a nezjistila, zda knihkupectví mohou legálně posílat knihy a časopisy do zahraničí. Také ji žádal o pomoc při zajištění zpáteční cesty do Rakouska v prostoru Horní Strop-

108 ABS, f. CB-V, arch. č. V-534 ČB, sv. 2, výpověď Karla Sigmunda, 3. 3. 1956.

109 NA, f. Krajský soud České Budějovice – rehabilitační spisy (nezpracováno), soudní spis Krajského soudu České Budějovice sp. zn. 4 Rt 195/90, výpověď Stanislava Sasiny, 11. 9. 1969.

110 Zdeňka Koukolová (7. 11. 1930 – ?) pocházela z živnostenské rodiny z Českých Budějovic. Po absolvování ošetrovatelského kurzu pracovala jako zdravotní sestra v Horní Stropnici, Opařanech a v česko-budějovické krajské nemocnici. Do Apoštolátu Třetího řádu sv. Františka vstoupila v roce 1948. V souvislosti se zatčením Stanislava Sasiny v létě 1953 z řádu vystoupila a provdala se za poddůstojníka československé armády Františka Baštu. Viz ABS, f. MV-H, arch. č. H-386 MV, sv. 2, ustanovka Zdeňky Koukolové, 20. 8. 1953; ABS, f. MV-H, arch. č. H-386 MV, sv. 2, výpis z archivního materiálu, 11. 4. 1978.

111 Jedná se o řeholní společenství přidružené k řádu sv. Františka založené v Praze v roce 1927 františkánem PhDr. Janem Evangelistou Urbanem (1901–1991). Úkolem společenství bylo provádět evangelizaci společnosti spolu se sociální a zdravotní službou. Viz VENTURA, Václav. *Jan Evangelista Urban. Život a dílo. Sonda do dějin české a moravské spirituality*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001.

112 NA, f. Krajský soud České Budějovice – rehabilitační spisy (nezpracováno), soudní spis Krajského soudu České Budějovice sp. zn. 4 Rt 195/90, výpověď Stanislava Sasiny, 11. 9. 1969; ABS, f. MV-H, arch. č. H-386 MV, sv. 2, výpověď Zdeňky Koukolové, 22. 8. 1953.

113 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sukdol, výpověď Jana Sukdola, 22. 9. 1953.

114 Tamtéž, osobní spis Brůžková, výpověď Marie Brůžkové, 22. 9. 1953.

nice, kde měla mít Koukolová známé, aby nemusel jít na Západ stejnou cestou, kudy do Československa přišel. Obával se totiž, že uvedený úsek je již pečlivěji střežen.¹¹⁵

Zdeňka Koukolová se ale na něco tak nebezpečného, jako bylo podávání zpráv, necítila a musela si vše rozmyslet. Po poradě se svou nadřízenou z českobudějovické stanice Apoštolátu Josefou Damiánou Světlíkovou¹¹⁶ pomoc Sasinovi nakonec odmítla, aby neohrozila existenci řádu.¹¹⁷ Aby byla Sasinovi alespoň nějakým způsobem nápomocna, poslala za ním 3. srpna 1953 s doporučujícím dopisem svého známého z Křesťanské dělnické mládeže (JOC)¹¹⁸ Aloise Khodla¹¹⁹ ze Čtyř Dvorů (dnes českobudějovická čtvrť), který chtěl odejít na Západ, aby Sasinovi pomohl a ten ho vzal při zpáteční cestě s sebou.¹²⁰ V dopise přímo uvedla: *Důstojnosti, posílám Vám tohoto chlapce, o kterém jsme spolu mluvili ve středu večer 29. VII. 53. Důvod, proč nemohu Vám vyhovět, vysvětlí doručitel tohoto dopisu, který je ochoten Vám ve všem místo mě pomoci. Zaručuji se za něho vším, co jsem a co mám.*¹²¹

Mezitím 26. července 1953 vyhledala Sasinu v Borovanech Markéta Jentscherová, kterou zajímalo, zda se tam stále ještě ukrývá. Sasina ji při té příležitosti požádal, aby mu zprostředkovala schůzku s bývalým benešovským učitelem Janem Vlachem, působícím v Sulíkově na Moravě, kterého také označil PASTOROVÍ za spolehlivého. Sasina si od Vlacha přinejmenším sliboval, že by mu pomohl navštívit svoje rodiče. Jentscherová poslala Vlachovi telegram pod jménem Vlachova tchána Jana Pírka

115 Tamtéž, osobní spis Sasina, výpověď Stanislava Sasiny, 14. 8. 1953.

116 Josefa Damiána Světlíková (20. 3. 1919 – 21. 4. 1991) pocházela ze zemědělské rodiny z jedenácti dětí z Ostrova u Piešťan. Po absolvování obecné a měšťanské školy pracovala do roku 1938 na hospodářství svých rodičů. Poté odešla do Prahy, kde absolvovala ošetrovatelský kurz a působila jako soukromá ošetrovatelka Apoštolátu Třetího řádu sv. Františka v Praze, Prostějově, Brně, Táboře nebo Lounech. V roce 1946 se odstěhovala do Českých Budějovic, kde od roku 1950 působila jako zdravotní sestra Československého červeného kříže. Odsouzena byla Krajským soudem v Českých Budějovicích 24. 7. 1958 na 2,5 roku odnětí svobody za podvracení republiky. Viz DOLEŽALOVÁ, Markéta. Odsouzeny za podvracení republiky. Sestry františkanky v politických procesech druhé poloviny 50. let. In: PETRÁŠ, Jiří; SVOBODA, Libor (eds.). *Československo v letech 1954–1962*. Praha: ÚSTR, 2015, s. 363–373.

117 ABS, f. MV-H, arch. č. H-386 MV, sv. 2, výpověď Zdeňky Koukolové, 22. 8. 1953.

118 Smyslem JOC bylo šířit křesťanství ve studentském prostředí středních i vysokých škol, ale i mezi dělníky, rolníky apod. Jejich práce spočívala v zakládání kroužků, které sestávaly ze stejně smýšlejících lidí, kteří se společně vzdělávali, prováděli duchovní cvičení a snažili se šířit křesťanský způsob života i věrouku.

119 Alois Khodl (25. 11. 1934 – 2014) pocházel z živnostenské rodiny z českobudějovické čtvrti Čtyři Dvory. Po vychození obecné a měšťanské školy se rozhodl stát knězem. Bohosloví studoval v Hájku u Kladna. Studium nedokončil a zapojil se do činnosti hnutí Křesťanské dělnické mládeže (JOC). Viz ABS, f. CB-V, arch. č. V-454 ČB.

120 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. H-337, záznam rozhovoru spolupracovníka „Kazimíra“ s Koukolovou, 3. 8. 1953.

121 ABS, f. MV-H, arch. č. H-386 MV, sv. 2, doporučující dopis Zdeňky Koukolové, nedat. [2. 8. 1953].

z Lužnice nedaleko Pohorské Vsi, aby přijel vypomáhat při žních. Jak pořídila, se od ní Sasina dozvěděl 2. srpna 1953, kdy mu přišla oznámit, že Vlacha neúspěšně očekávala toho dne na českobudějovickém vlakovém nádraží.

Sasina se současně Jentscherové při zmíněném setkání 2. srpna 1953 svěřil, jaký úkol slíbil vykonat za pomoc s návštěvou své matky.¹²² Měl se přitom údajně dopustit menší nepřesnosti a uvést, že to slíbil jejímu muži, zatímco o PASTOROVI pomlčel. Při schůzce spolu také mluvili o společném známém učiteli Stanislavu Dvořákovi, jehož Sasina rovněž označil PASTOROVI za spolehlivého, zdali by se na něj neměl také obrátit s žádostí o pomoc. Jentscherová ho ale odrazovala s tím, že Dvořák je velmi „upovídaný“.¹²³ Naproti tomu ale vyhledala na Sasinovu žádost Jana Endlwebera, aby u něj domluvila pomoc při Sasinově převedení zpátky do Rakouska. To ale Endlweber odmítl.¹²⁴

Ačkoli měl Sasina od Jentschera zakázáno jakkoli zapojovat jeho ženu do zpravodajské práce, požádal ji na uvedené schůzce 2. srpna 1953 pravděpodobně z nouze o pomoc. Tu mu Jentscherová dle své výpovědi slíbila, přestože namítala, že se v této činnosti nevyzná. Jejím úkolem bylo vybírat zprávy z plánované mrtvé schránky, přepisovat je tajným inkoustem a posílat v běžných dopisech do zahraničí na adresy, které by jí byly později oznámeny. Od Sasiny také obdržela zmíněné přepsané instrukce.¹²⁵ V roce 1969 pak Sasina uvedl, že přepsané instrukce předal Jentscherové údajně jen z toho důvodu, aby se o nich zmínila v dopise svému muži, čímž mu měla potvrdit jeho snahu o zpravodajskou práci.¹²⁶ Lze předpokládat, že Sasina mohl tímto způsobem přinejmenším dokázat PASTOROVI s Jentscherem, že se pokusil o splnění svého slibu. Současně v tu chvíli ještě nevěděl, jak se Koukolová rozmyslí.

Ať měl být slib Jentscherové pouze naoko, nebo skutečný, nemusel by být realizován, protože Sasinu vyhledal následujícího dne 3. srpna 1953 zmíněný Alois Khodl, jenž se mu prokázal výše citovaným doporučujícím dopisem od Zdeňky Koukolové a nabídl mu svou pomoc. Jelikož Sasina slíbil Khodlovi, že ho vezme s sebou na Západ, požadoval po něm získat spolehlivou osobu, která by v Československu zpravodajsky pracovala, a pomohl mu do té doby s úkoly týkajícími se odesílání zpráv na Západ, určenými původně pro Koukolovou (získat vhodnou osobu na poště, jež by dokázala posílat dopisy do zahraničí, aniž by procházely cenzurou; zjistit, zda je možné uvádět falešnou odesílací adresu, aniž by se odesílatel musel legitimovat; zjistit, zda by některé knihkupectví mohlo posílat knihy do zahraničí, nebo zda by nevěděl o někom, kdo by mohl posílat zprávy pomocí mezinárodních vlaků). Sasina chtěl

122 NA, f. Krajský soud České Budějovice – rehabilitační spisy (nezpracováno), soudní spis Krajského soudu České Budějovice sp. zn. 4 Rt 195/90, výpověď Stanislava Sasiny, 11. 9. 1969.

123 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, výpověď Stanislava Sasiny, 22. 10. 1953.

124 Tamtéž, osobní spis Endlweber, výpověď Jana Endlwebera, 21. 10. 1953.

125 Tamtéž, osobní spis Jentscherová, výpověď Markéty Jentscherové, 10. 9. 1953.

126 NA, f. Krajský soud České Budějovice – rehabilitační spisy (nezpracováno), soudní spis Krajského soudu České Budějovice sp. zn. 4 Rt 195/90, výpověď Stanislava Sasiny, 11. 9. 1969.

prostřednictvím Khodla také zjistit, zda se Koukolová obrátila na své známé v Horní Stropnici ohledně jeho odchodu na Západ.¹²⁷

Alois Khodl se poté okamžitě pustil do práce. Od Koukolové se 4. srpna 1953 dozvěděl, že v Horní Stropnici nebyla a nikoho tam již ani důvěrně nezná. Pro Sasinu pouze zjistila, že knihkupectví nemohou legálně posílat knihy do zahraničí.¹²⁸ O možnostech ilegálního písemného spojení se Západem jednal Khodl o své vlastní iniciativě 5. srpna 1953 v Českých Budějovicích se svým známým poštovním úředníkem Tomášem Boudalem (1908–?).¹²⁹ Dozvěděl se od něj, že posílat necenzurované dopisy na Západ legálně nelze, ale šlo by to zařídit. Boudal přitom Khodlovi navrhl, že má možnost posílat tajně zprávy přes České Velenice do Rakouska, což se mu údajně již v minulosti několikrát povedlo.¹³⁰

O průběhu jednání s Koukolovou i Boudalem referoval Khodl Sasinovi na schůzkách v jeho úkrytu v Borovanech 5. a 7. srpna 1953. Sasina byl výsledkem Khodlova jednání s Boudalem velmi překvapen, jelikož by to bylo to, *co by potřebovali. Tím by prý odpadla veškerá censura a naprosto jistě by zprávy docházely bez jakéholiv riska*.¹³¹ Současně Sasina školil Khodla průběžně na schůzkách v psaní neviditelným písmem a v manipulaci s mrtvou schránkou, aby tyto znalosti předal jím získané plánované spolehlivé osobě, přičemž od Sasiny dostal přepsané PASTOROVY instrukce. Jako vhodnou osobu měl Khodl Sasinovi navrhnout Miloslava Vlka¹³².¹³³ Sasinovi se ale nezamlouvalo, že měl Vlk před základní vojenskou službou, takže ho Khodl nekontaktoval.¹³⁴

127 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. H-337, záznam rozhovoru spolupracovníka „Kazimíra“ se Sasinou 3. 8. 1953.

128 Tamtéž, sv. H-337, záznam rozhovoru spolupracovníka „Kazimíra“ s Koukolovou 4. 8. 1953.

129 Tamtéž, sv. 2, zpráva agenta spoluvězně, 15. 8. 1953.

130 Tamtéž, sv. H-337, záznam rozhovoru spolupracovníka „Kazimíra“ s Boudalem, 7. 8. 1953.

131 Tamtéž, sv. H-337, záznam rozhovoru spolupracovníka „Kazimíra“ se Sasinou 5. 8. 1953.

132 Miloslav Vlk (17. 5. 1932 – 18. 3. 2017) byl český kardinál a teolog. Narodil se v Líšnici u Milevska. Po maturitě na českobudějovickém Jirsíkově gymnáziu v roce 1952 pracoval jako dělník. V letech 1953–1955 vykonal základní vojenskou službu. Poté studoval v letech 1955–1960 archivnictví. Od roku 1964 studoval v Litoměřicích Cyrilometodějskou bohosloveckou fakultu. Po vysvěcení na kněze v červnu 1968 byl jmenován sekretářem českobudějovického biskupa Josefa Hloucha. V roce 1971 musel uvedené místo opustit a odejít spravovat malé farnosti Laziště a Záblatí a posléze Rožmitál pod Třemšínem. V roce 1978 mu byl odebrán státní souhlas, načež pracoval v Praze jako umývač oken a později archivář, přitom tajně vykonával své kněžské poslání. Od února 1990 do března 1991 působil jako českobudějovický biskup a poté jako pražský arcibiskup. Viz VODIČKOVÁ, Stanislava. Svědek Boží blízkosti. *Paměť a dějiny*, 2017, roč. 11, č. 1, s. 111–115.

133 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. H-337, záznam rozhovoru spolupracovníka „Kazimíra“ se Sasinou, 3. 8. 1953.

134 Tamtéž, záznam rozhovoru spolupracovníka „Kazimíra“ se Sasinou, 7. 8. 1953.

Mezitím se Sasina sešel 3. srpna 1953 s očekávaným Janem Vlachem. Markétě Jentscherové se toho dne podařilo Vlacha zastihnout na nádraží v Českých Budějovicích při jeho příjezdu, kde mu pověřila pravdu s telegramem, a přivedla ho k Sasinovi.¹³⁵ Jelikož Vlach počítal, že se mu jeho tchán Jan Pírek ozve, nepřišel mu telegram vůbec nápadný. Sasina po Vlachovi žádal pomoc při návštěvě své matky v Předbořicích i při návratu zpět na Západ. I Vlach usoudil, že by Sasinova cesta veřejnou dopravou byla i přes falešný občanský průkaz velmi riskantní.

Na uvedeném setkání požádal Sasina Vlacha dle agenturního zjištění rovněž o pomoc se zpravodajskými úkoly.¹³⁶ To ale Vlach ve vyšetřovacích protokolech kategoricky odmítal. Pouze připustil, že mu Sasina pověřil o svém slibu, načež mu měl Vlach říci, že by musel mít *nějakého známého generála zpravodajské služby*.¹³⁷ Podobně vypovídal Vlach také před krajským soudem v Českých Budějovicích v červnu 1969.¹³⁸ Poté přenocoval u Sigmunda a druhý den navštívil svého tchána Pírka, u něhož se zdržela až do 16. srpna 1953. Oba muži se spolu bavili ještě v noci z 5. na 6. srpna 1953, kdy Sasina od Vlacha zjistil obecné informace týkající se omezování výuky náboženství na školách.

Během svého pobytu u tchána se Vlach pokusil Sasinovi neúspěšně zajistit bezpečný převoz k jeho matce do Předbořic u svého známého Pavla Kycla z Benešova nad Černou, u něhož také doufal, že by Sasinovi pomohl překonat hranici do Rakouska. Jelikož se Kycl nacházel u svého vojenského útvaru, poslal mu Vlach telegram, aby na víkend přijel domů. Kycl se ale v určený den doma neobjevil. Naproti tomu Vlach odmítl vyhledat v Českých Budějovicích na Sasinovu žádost zmíněného poručíka Jana Bláhu, aby Sasinovi pomohl navštívit svoji matku, protože ho neznal.¹³⁹ Místo něj Vlach vyhledal raději Endlwebera s prosbou, aby Sasinu převedl zpátky na Západ. Ten to ale odmítl a odkázal ho na svého souseda lesního dělníka Jaroslava Peška (1908–?). Vlach ale Peška nevyhledal, jelikož ho neznal.¹⁴⁰ Sasina byl ale již v podvečer 7. srpna 1953 ve svém úkrytu v Borovnech zatčen.¹⁴¹

Tajný spolupracovník StB KAZIMÍR

Sasinovo nenadálé zatčení přišlo jako blesk z čistého nebe. Již krátce po jeho příchodu do Československa k tomu ale neúprosně směřovalo. O Sasinovi a jeho úkry-

135 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Jentscherová, výpověď Markéty Jentscherové, 10. 9. 1953.

136 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 2, zpráva agenta spolupovězně, 14. 8. 1953.

137 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Vlach, výpověď Jana Vlacha, 1. 9. 1953.

138 NA, f. Krajský soud České Budějovice – rehabilitační spisy (nezpracováno), soudní spis Krajského soudu České Budějovice sp. zn. 4 Rt 195/90, výpověď Jana Vlacha, 17. 6. 1969.

139 ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Vlach, výpověď Jana Vlacha, 8. 10. 1953.

140 Tamtéž, výpověď Jana Vlacha, 1. 9. 1953.

141 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. H-337, zpráva o zatčení, 7. 8. 1953.

tu v Borovanech totiž věděla českobudějovická StB. Zmíněný Alois Khodl byl jejím agentem s krycím jménem KAZIMÍR.¹⁴² Jednalo se o bývalého bohoslovce františkánského kláštera v Hájku u Kladna, který se po likvidaci kláštera během akce „K“¹⁴³ zapojil do náboženské činnosti komunistickým režimem pronásledovaného hnutí Křesťanské dělnické mládeže (JOC).¹⁴⁴ Za tuto činnost byl 7. září 1951 zatčen a 13. srpna 1952 odsouzen za trestný čin sdružování proti republice (§ 80 tr. zák.) Státním soudem v Praze na dva roky odnětí svobody a propadnutí všeho jmění.¹⁴⁵ Trest si odpykal ve věznici pro mladistvé ve Strakoniciích a ve výchovném ústavu v Zámrsku u Pardubic.

Během věznění změnil Alois Khodl pod vlivem rozhovorů s velitelem věznice a *čtením sovětské literatury* pohled na svůj dosavadní život, takže KS StB České Budějovice uvažovala o jeho zavázání coby tajného spolupracovníka, který měl proniknout mezi příslušníky Křesťanské dělnické mládeže a tzv. Třetího řádu.^{146, 147} StB se tímto způsobem snažila využít každé příležitosti k proniknutí do struktur katolické církve, jež tehdy patřila jako ideový protivník k nejsledovanějším. Jakým konkrétním způsobem se podařilo Khodla „zpracovat“, se můžeme pouze domnívat. Jisté je, že ho 5. září 1952 vyhledal v Zámrsku vrchní strážmistr Rudolf Ortman z 2. odboru KS StB České Budějovice s nabídkou spolupráce, k níž se Khodl téhož dne písemně zavázal. Propuštěn byl na podmínku 23. března 1953. Poté mu StB pomohla najít zaměstnání v n. p. Kovosvit v Sezimově Ústí. KAZIMÍR se stal pro českobudějovickou StB záhy kvalitním „ideovým“ agentem pracujícím s vlastní iniciativou, vtípem a patřičnou opatrností k vlastnímu utajení, jenž jim podal řadu informací. Chyběl mu údajně ale vyšší politický rozhled.¹⁴⁸

Již počátkem léta 1953 úkolovala KAZIMÍRA KS StB České Budějovice, aby si zajistil „ilegální“ odchod na Západ, kde měl proniknout mezi církevní kruhy ve Vatikánu, nejlépe prostřednictvím teologického studia. Zařadit odchod na Západ mu přes členku Křesťanské dělnické mládeže Ernu Sadílkovou přislíbil zmiňovaný kněz Jaroslav Šubrt z Benešova nad Černou.¹⁴⁹ Než k tomu však došlo, uprchl Šubrt společně se Sadílkovou, Stanislavou Sedláčkovou, Jindřichem Jindrou, Janou Junkovou, Jiřím

142 ABS, f. CB-TS, arch. č. TS-13292 ČB, krycí jméno „Kazimír“.

143 Jednalo se o násilnou likvidaci klášterů a mužských katolických řeholních řádů v dubnu 1950, během níž bylo zlikvidováno 219 řeholních domů a internováno 2 376 řeholníků.

144 ABS, f. CB-TS, arch. č. TS-13292 ČB, návrh na zavázání Aloise Khodla, 26. 9. 1952.

145 ABS, f. CB-V, arch. č. V-454 ČB, rozsudek Státního soudu v Praze sp. zn. 4 Ts I 60/52, 13. 8. 1952.

146 Třetí řád je společenství laiků, kteří jsou přidruženi k některému z existujících běžných řeholních společenství. V podmínkách svého civilního života se snaží naplňovat ideály řeholních společenství.

147 ABS, f. CB-TS, arch. č. TS-13292 ČB, návrh na zavázání Aloise Khodla, 26. 9. 1952.

148 Tamtéž, agent „Kazimír“, 26. 5. 1954.

149 Tamtéž, návrh na vyslání spolupracovníka „Kazimíra“ do zahraničí, 12. 8. 1953.

Máchou a Ondřejem Haláčkem v noci z 19. na 20. července 1953 poblíž Žofínského pralesa do Rakouska.¹⁵⁰ Khodla s sebou nevzali, protože museli k útěku přistoupit velmi rychle, jelikož byli varováni, že jim hrozí bezprostřední zatčení za činnost ve zmíněné Křesťanské dělnické mládeži, a Khodl se tou dobou nacházel ve svém zaměstnání v Sezimově Ústí.¹⁵¹ Krátce nato se ale Khodl 31. července 1953 dozvěděl od Zdeňky Koukolové, že by ho na Západ mohl s sebou vzít Sasina, jenž se vrátil tajně do Československa.¹⁵²

Kvůli Khodlovi byl Sasina i jeho činnost pod kontrolou StB. Ta se ale nespolehala pouze na svého agenta a od 4. srpna 1953 střežila v Borovanech nenápadně také Sasinův úkryt. Z obavy, aby se střežení domu v malé obci neprozradilo, přikročila StB v podvečer 7. srpna 1953 k Sasinovu zatčení. Poté pokračoval Khodl v úkolu najít si „ilegální“ cestu na Západ. Dle instrukcí StB využil vystrašeného borovanského faráře Jana Sukdola, jehož vyhledal 10. srpna 1953. Oba muži se domluvili, že si najdou bezpečný úkryt a zajistí si cestu na Západ. Dle představ StB by Sukdol mohl Khodlovi pomoci napojit se na Západě na církevní kruhy.

Aloisi Khodlovi se poté prostřednictvím kněze Jaroslava Holuba (1921–1993) z Trhových Svin podařilo zajistit si „úkryt“ u faráře Ferdinanda Kondryse (1914–2013) v Kardašově Řečici.¹⁵³ Sukdol si ale vše rozmyslel po rozhovoru s československým knězem Martinem Františkem Víchem¹⁵⁴, jemuž rovněž pověděl o Sasinově příchodu do Československa i o Khodlovi, takže se Khodl u Kondryse „ukrýval“ sám. Podařilo se mu přitom zajistit písemné spojení mezi Kondrysem a Alexandrem Heidlerem¹⁵⁵, zajišťované zaměstnancem rakouského velvyslanectví

150 ABS, f. MV-H, arch. č. H-384 MV, sv. 6, zpráva zahraničního spolupracovníka „Hotárka“ o uprchlících z Československa, 14. 9. 1953.

151 Mímo to věděla StB již od konce května 1953 z výsledku učitele Josefa Veselého (1931–?) z Nových Domků na Kaplicku, zatčeného v souvislosti s činností MUDr. Josefa Zenáhlíka (1915–1970) z Vyššího Brodu v akci DOKTOR, že Sasinovi pomohl odejít na Západ právě Ondřej Haláček, jenž mu o této skutečnosti sám pověděl. Viz ABS, f. MV-H, arch. č. H-384 MV, sv. 4, výpověď Josefa Veselého, 23. 5. 1953.

152 ABS, f. CB-TS, arch. č. TS-13292 ČB, návrh na vyslání spolupracovníka „Kazimíra“ do zahraničí, 12. 8. 1953.

153 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. H-337, výsledek jednání spolupracovníka „Kazimíra“ s Kondrysem, 13. 8. 1953.

154 Martin František Vích (12. 6. 1921 – 7. 10. 2008) byl na kněze vysvěcen v prosinci 1949. V roce 1950 působil několik týdnů jako duchovní správce v Písku, poté až do svého zatčení v klášterním kostele u Panny Marie Růžencové v Českých Budějovicích. Současně učil náboženství na několika československých školách. Viz ABS, f. CB-V, arch. č. V-685 ČB, osobní spis Vích.

155 ThDr. Alexander Heidler (1. 12. 1916 – 3. 8. 1980) byl český katolický kněz, teolog a publicista. Po svém útěku v říjnu 1949 do Bavorska se zapojil do činnosti čs. katolického exilu. V květnu 1951 se stal redaktorem náboženských pořadů Rádia Svobodná Evropa, vystupující pod pseudonymem „Otec Křišťan“. Viz TOMEK, Prokop: „Otec Křišťan“ z Rádia Svobodná Evropa. *Paměť a dějiny*, 2014, roč. 8, č. 1, s. 99–107.

v Praze. Dne 25. srpna 1953 byl Khodl vyzván, aby se přestal „ukrývat“, protože HS StB neschválila plán KS StB České Budějovice s jeho vysláním na Západ. Údajně pro jeho mládí.¹⁵⁶

Vzhledem k tomu, že českobudějovická KS StB chtěla utajit svého spolupracovníka Aloise Khodla, preventivně zatkla 21. srpna 1953 kněze Martina Františka Vícha. Dne 22. srpna 1953 pak zatkla i Zdeňku Koukolovou a Jana Sukdola, jenž odmítl odejít s Khodlem na Západ.¹⁵⁷ Zatčení Koukolové se ovšem po zamítnutí KAZIMÍROVA vyslání na Západ projevilo jako chyba, která mohla vést k prozrazení Khodlovy spolupráce s StB. Byl totiž jediný, jehož StB nezatkla, přitom někteří lidé na svobodě věděli či mohli od Koukolové vědět, že se stýkal se Sasinou. Jednalo se především o zmíněnou členku českobudějovické stanice Apoštolátu Josefu Damiánu Světlíkovou, která před Khodlem vyjádřila své znepokojení, že jedině on je mohl prozradit.

Státní bezpečnost proto sehrála hru, jejíž součástí bylo Khodlovo „zatčení“ 2. září 1953. Ten dle instrukcí při následné konfrontaci s Koukolovou veškerou svou činnost kategoricky popřel a byl propuštěn z vazby. Koukolovou propustili posléze 5. září 1953.¹⁵⁸ Nebyla poté ani trestně stíhána, natož souzena. StB počítala, že tato hra přesvědčí Koukolovou o Khodlově „nevině“, s níž se svěří svému okolí, a pomůže tak zabránit Khodlově prozrazení. Současně se StB podařilo vyvolat mylný dojem, jenž přetrvává i do dnešních dnů, že k Sasinovu zatčení došlo na základě zmíněného udání velešinského faráře Ladislava Vichra.

Kariéra Aloise Khodla coby spolupracovníka StB pokračovala úspěšně i v následujícím období. Na Západ ho StB vyslala až 27. listopadu 1955 v prostoru Dolní Vltavice. Poté ale začala jeho hvězda dohasínat. Dle instrukcí studoval v západním Německu bohosloví s cílem napojit se na církevní kruhy, studia ale záhy zanechal. Poté pracoval jako pomocná síla v Rádiu Svobodná Evropa, kde mu zaměstnání našel Alexander Heidler na doporučení faráře Ferdinanda Kondryse. Odtud byl ale propuštěn v roce 1957 kvůli snižování stavu zaměstnanců. Poté odjel téhož roku v dubnu do Chicaga, kde se oženil a vypracoval se na pojišťovacího agenta. V USA ho StB využívala vzhledem k jeho slabým zpravodajským možnostem po linii pomocné agentury (tipování mezi krajany, sledování zájmových osob apod.). Spolupráci s Khodlem ukončila StB v létě 1966 v souvislosti s provalením v akci UCHO, jelikož se domnívala, že by mohl být převerbován americkou kontrarozvědkou.¹⁵⁹

156 ABS, f. CB-TS, arch. č. TS-13292 ČB, Kazimír – prostudování materiálů – výsledek, 3. 5. 1955.

157 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 2, zpráva z Akce „Satan“, 24. 8. 1953.

158 ABS, f. CB-TS, arch. č. TS-13292 ČB, záznam ze schůzky se spolupracovníkem „Kazimírem“, 4. 5. 1955.

159 Tamtéž, návrh na uložení do archivu osobního svazku agenta Kazimíra, 12. 7. 1971.

Vstříc osudu

A jaký byl další osud Stanislava Sasiny, jehož jsme opustili v den jeho zatčení komunistickou tajnou policií v Borovanech 7. srpna 1953? Ještě ten den ho odvezli do nedalekých Českých Budějovic, kde ho vyšetřovala tamní StB. Výsledky to byly velmi tvrdé. Již první výslech trval celou noc. Fyzické násilí se omezilo na „drobnosti“ jako šlápnutí na prsty nohou, facku apod. Mnohem horší bylo psychické trýznění spočívající v neustálém vyhrožování trestem smrti, nadávkách, ponižování nebo omezování spánku nočními výslechy.¹⁶⁰ Ačkoli se Sasina zpočátku snažil zatajit některé osoby, aby do osidel StB padlo co nejméně lidí, jako např. manžele Endlweberovy, šlo spíše jen o boj na zdrženou. Sasinovo zatčení totiž nebylo tragédií jen pro něj samotného, ale i pro řadu dalších lidí.¹⁶¹

Aby se StB podařilo zjistit co nejvíce informací o Sasinově příchodu do Československa, jeho zpravodajských úkolech, kontaktovaných osobách i o životě v Římě, nasadila na něj ve vyšetřovací vazbě v Českých Budějovicích dle běžné praxe agenta spolupězně, blíže neurčeného Koryntu.¹⁶² Jeho agenturní zprávy potvrzovaly, že se Sasina pokusil za pomoc s návštěvou své matky splnit v Československu zpravodajský úkol a získat spolupracovníky. Současně jsou zdrojem informací o jeho duševních mukách, kdy se vyrovnával s tím, že bude oběšen. Nejvíce ho mrzelo, že kvůli němu do věci přišlo až na 30 lidí.¹⁶³ Dne 21. srpna 1953 byl Sasina eskortován k dalšímu vyšetřování do ruzyňské věznice (ostatní zatčení až 7. září 1953), kde na něj StB opět nasadila agenta spolupězně.¹⁶⁴

Žalobu proti Stanislavu Sasinovi a spol. podal po skončení vyšetřování generální prokurátor JUDr. Václav Aleš 30. října 1953 a navrhl, aby je soudil Nejvyšší soud v Praze. V intencích totalitního režimu se soudnímu procesu věnoval na svém sezení

160 NA, f. Krajský soud České Budějovice – rehabilitační spisy (nezpracováno), spis Krajského soudu České Budějovice sp. zn. 4 Rt 195/90, výpověď Stanislava Sasiny, 11. 9. 1969.

161 Ostatní osoby zmíněné v textu byly zatčeny: 7. 8. 1953 Anna Filípková a Anastázie Vaňková, 21. 8. 1953 Martin František Vích, 22. 8. 1953 Anežka Cejpková, Jan Endlweber, Markéta Jentscherová, Zdeňka Koukolová, Jan Sukdol a Jan Vlach, 8. 10. 1953 Marie Endlweberová, 10. 10. 1953 Marie Brůžková a Stanislav Dvořák. Karel Sigmund se z oprávněné obavy ze zatčení úspěšně skrýval po většinu času u sebe doma až do 24. 2. 1956, kdy se sám přihlásil na Ministerstvu vnitra v Praze. Dobrovolně se přihlásil především z toho důvodu, že se svou ženou čekal syna a nechtěl, aby „přišla do řečí“. Odsouzen byl Krajským soudem v Českých Budějovicích 17. 5. 1956 za trestné činy pomoci k trestnému činu velezrady a pomoci k trestnému činu vyzvědačství na 8 let. Propuštěn byl na květnovou amnestii 1960. Viz ABS, f. CB-V, arch. č. V-534 ČB; NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy – nezpracováno (f. SSNV), vězeňské spisy jmenovaných osob.

162 ABS, f. CB-TS, arch. č. TS-13292 ČB, Kazimír – prostudování materiálů – výsledek, 3. 5. 1955.

163 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 2, zpráva agenta spolupězně Korynty, 12. 8. 1953.

164 ABS, f. CB-TS, arch. č. TS-13292 ČB, Kazimír – prostudování materiálů – výsledek, 3. 5. 1955.

23. listopadu 1953 politický sekretariát ÚV KSČ¹⁶⁵, jenž souhlasil uspořádat se „Stanislavem Sasinou a spol.“ přelíčení před Nejvyšším soudem v Praze, které mělo být dle návrhu ministra vnitra Rudolfa Baráka neveřejné. Politický sekretariát ÚV KSČ si pouze vymínil publikovat výsledek procesu v tisku.¹⁶⁶ Ačkoli ministr spravedlnosti JUDr. Václav Škoda slíbil zveřejnit požadovanou tiskovou zprávu v lednu 1954, nepodařilo se ji v Rudém právu nebo Jihočeské pravdě dohledat.¹⁶⁷

Nejvyšší soud v Praze řešil Sasinův případ ve složení předseda senátu JUDr. Karel Trudák¹⁶⁸ a soudci z lidu Cvik a Růžicka ve dnech 18. a 19. prosince 1953. Podle vyjádření soudu *vlády západních imperialistických států s obavami sledují hospodářský, sociální a kulturní vývoj zemí tábora míru, k němuž patří i naše republika. Využívají proto každé příležitosti, aby nejrůznějšími formami brzdili socialistickou výstavbu naší vlasti a oslabovali její obranyschopnost, usilující současně o rozpoutání nové světové války v naději, že zabrání pádu svého imperialistického panství nebo jej alespoň oddálí.*¹⁶⁹

Stanislav Sasina byl Nejvyšším soudem v Praze odsouzen jednohlasně za trestný čin velezrady § 78 tr. zákona a vyzvědačství § 86 tr. zákona na 22 let odnětí svobody (konec trestu 7. 8. 1975), propadnutí všeho jmění a ztrátě čestných práv občanských na deset let. Jelikož se jednalo o rozsudek Nejvyššího soudu, nebylo proti němu odvolání. Spolu s ním byli odsouzeni Jan Vlach (15 let odnětí svobody), Jan Sukdol (13 let), Jan Endlweber (11 let), Martin František Vích (10 let), Stanislav Dvořák (10 let), Marie Jentscherová (8 let), Anežka Cejpková (4 roky), Marie Endlweberová (3 roky), Anna Filípková (3 roky), Anastázie Vaňková (3 roky) a Marie Brůžková (2 roky).¹⁷⁰ Po vynesení rozsudku Sasina dle Víchových vzpomínek *vstal, a byť se ho snažili umlčet, řekl: „Kdyby mi nabídli smrt a vás propustili, okamžitě bych to přijal!“*¹⁷¹

Trest si Sasina odpykal krátce na Pankráci (do 1. dubna 1954), poté jako řada jiných politických vězňů v nechvalně proslulém nápravně pracovním táboře (NPT)

165 Viliam Široký, JUDr. Jaromír Dolanský, Karol Bacílek, JUDr. Alexej Čepička, Václav Kopecký a Antonín Novotný. Člen politického sekretariátu Antonín Zápotocký nebyl na schůzi přítomen.

166 NA, f. KSČ – Ústřední výbor 1945–1989, Politický sekretariát ÚV KSČ 1951–1954, sv. 69, arch. j. 186, bod schůze 14, návrh na neveřejné přelíčení se Stanislavem Sasinou a spol. před Nejvyšším soudem v Praze, 23. 11. 1953.

167 Tamtéž, sv. 74, arch. j. 195, bod schůze 24, zpráva o výsledku trestního řízení proti Stanislavu Sasinovi a spol., 18. 1. 1954.

168 JUDr. Karel Trudák (1907–1960) byl původně přednostou okresního soudu v Kojetíně. V roce 1950 se stal členem senátu oddělení Státního soudu v Brně a přednostou politického prezidia Nejvyššího soudu. V roli předsedy soudu soudil mimo jiné Miladu Horákovou.

169 NA, f. Krajský soud České Budějovice – rehabilitační spisy (nezpracováno), soudní spis Krajského soudu České Budějovice sp. zn. 4 Rt 195/90, rozsudek Nejvyššího soudu v Praze sp. zn. 1 T 31/53, 19. 12. 1953.

170 Tamtéž.

171 DOLEŽAL, Miloš. *Prosil jsem a přiletěla moucha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, s. 69.

Vojna na Příbramsku. Od jara 1955 byl vězněn v „pevných“ věznicích na Borech (květen 1955 – červenec 1956), na Mírově (červenec 1956 – září 1960) a ve Valdicích (září 1960 – prosinec 1966).¹⁷² V pevných věznicích pracoval zpočátku při draní perí, později při zpracování skla jako mačkář. Dle hodnocení ze září 1956 neměl *snahu poznati klady našeho lidově demokratického zřízení a stále vytrvává ve svých zastaralých názorech*. Naproti tomu měl dobrou pracovní morálku a nebyl kázeňsky trestán. Od spoluvězňů si udržoval odstup a vyhýbal se politickým hovorům.¹⁷³ Ve výkonu trestu ho pravidelně navštěvovali nejbližší příbuzní včetně matky.

Jelikož se v Sasinově případě jednalo „o vyškoleného agenta cizí špionážní organizace“, vyhnulo se mu propuštění na svobodu na amnestii prezidenta republiky z 9. května 1960. Došlo u něj pouze ke snížení trestu odnětí svobody milostí prezidenta republiky z 23. listopadu 1964 na 15 let¹⁷⁴ a prezidentskou amnestií z 9. května 1965 na 13 let, 4 měsíce a 17 dní.¹⁷⁵ V listopadu 1966 byl Sasinovi přerušen na několik dní (od 21. do 26. 11.) trest, aby se mohl naposledy rozloučit se svou matkou, jež zemřela 19. listopadu 1966.¹⁷⁶

Dlouho očekávaného propuštění na svobodu se Sasina dočkal až po odpykání celého zbývajícího trestu 24. prosince 1966, kdy ve 4:45 hodin ráno opustil brány Valdické věznice.¹⁷⁷ Jednu z prvních cest poté vykonal do jižních Čech, kde se mimo jiné omluvil v Borovanech Karlu Sigmundovi a jeho rodině za utrpení, které jim způsobil.¹⁷⁸ Jako řada nepohodlných kněží nemohl také Sasina vykonávat kvůli absenci státního souhlasu své kněžské poslání a pracoval převážně v dělnických profesích v Praze. Ve svém rodišti v Předbořicích, kam pravidelně dojížděl za svými příbuznými, se ale zpočátku zapojil do *nepovolené náboženské činnosti*.¹⁷⁹ Zaopatřoval nemocné, zpovídal, sloužil mši apod.¹⁸⁰

172 NA, f. SSNV, vězeňský spis Stanislava Sasiny.

173 NA, f. SSNV, vězeňský spis Stanislava Sasiny, hodnocení Stanislava Sasiny, 5. 9. 1956.

174 NA, f. SSNV, vězeňský spis Stanislava Sasiny, zpráva ministerstva spravedlnosti, 25. 11. 1964.

175 NA, f. SSNV, vězeňský spis Stanislava Sasiny, usnesení Krajského soudu v Praze, 10. 5. 1965.

176 NA, f. SSNV, vězeňský spis Stanislava Sasiny, odsouzený Stanislav Sasina – úmrtí matky, 23. 11. 1966.

177 Ostatní osoby souzené se Sasinou byly propuštěny: Marie Brůžková 31. 12. 1954, Marie Endlweberová 24. 2. 1955, Anežka Cejpková 22. 8. 1955, Anna Filípková 21. 10. 1955, Anastázie Vaňková 7. 8. 1956, Markéta Jentscherová 3. 1. 1957 (trest jí byl přerušen již 17. 11. 1956), Martin František Vích 9. 5. 1960, Jan Sukdol 10. 5. 1960 (trest mu byl ze zdravotních důvodů přerušen již 2. 8. 1958), Jan Endlweber 10. 5. 1960, Jan Vlach 11. 5. 1960 a Stanislav Dvořák 11. 5. 1960. NA, f. SSNV, vězeňské spisy jmenovaných osob.

178 Za informaci získanou z rozhovoru s dcerou Karla Sigmunda děkuji Romanu Josefíkoví.

179 ABS, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování – centrála (f. MV-KR), arch. č. KR-839386 MV, vyhodnocení Akce „Sax“, 1. 2. 1988.

180 ABS, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování – centrála (f. MV-KR), arch. č. KR-839386 MV, vyhodnocení Akce „Sax“, 1. 2. 1988.

Uvolnění společenských poměrů vyvolané pražským jarem v roce 1968 využil Sasina jako řada jiných politických vězňů k podání žádosti o přezkumné řízení svého případu dle zákona č. 82/1968 Sb., které by *zjistilo skutečný rozsah obvinění* a zrevidovalo mu trest.¹⁸¹ Pravděpodobně věřil, že má na revizi trestu nárok, protože jeho „provinění“ týkající se slibu vykonat zpravodajský úkol bylo pouze ve stadiu pokusu. Ačkoli Krajský soud v Českých Budějovicích podnikl příslušné kroky a vyslechl některé svědky (např. Markétu Jentscherovou, Jana Vlacha i některé vyšetřovatele StB, nevyslechl ale Zdeňku Koukolovou, natož Aloise Khodla, který byl v USA) i samotného Sasinu, stáhl Sasina svou žádost 5. prosince 1969. Uspěl s revizí trestu bylo s nástupem normalizace prakticky nemožné, o čemž se přesvědčila řada odsouzených.

Důležité pro nás ale je, že Sasina potvrdil před krajským soudem svůj slib vykonat za falešný občanský průkaz zpravodajský úkol a získat v Československu spolupracovníka. Potvrdil, že se chtěl se zpravodajskými úkoly obrátit na Haláčka a posléze chtěl některé informace obstarat prostřednictvím Koukolové. Ublížit jim nemohl, protože Haláček se po svém útěku na Západ v červenci 1953 nacházel v USA a Koukolová nebyla ani souzena. Naproti tomu ale Sasina tvrdil, že po Vlachovi žádné zpravodajské informace nechtěl, pouze mu o svém slibu pověděl. Stejně tak i po Jentscherové, u které přepsané instrukce nechal údajně jen z toho důvodu, aby se o nich zmínila v dopise svému muži, čímž mu měla potvrdit jeho snahu o zpravodajskou práci.¹⁸²

Je ale možné, že se Sasina pokusil před soudem přispět k očištění Vlacha s Jentscherovou, kteří si podali rovněž žádost o soudní rehabilitaci (Vlach 17. 4. 1969 a Jentscherová 21. 7. 1969). V tomto duchu již Sasina vypovídal po svém zatčení v srpnu 1953, kdy zatajoval některé osoby, s nimiž se dostal do kontaktu po svém příchodu do Československa. Dokazují to také zmíněné zprávy agenta spolupovězně Korynty, před kterým se ve vyšetřovací vazbě v srpnu 1953 vyjádřil, že nechtěl, *aby ho jeho bývalí farníci proklínali, protože musel mluvit o druhých a že jim přitěžoval. Raději by na sebe pověděl všechno, třeba kdyby zabil člověka.*¹⁸³ Odpovídá tomu také již citované Sasinovo svolání v soudní síni v prosinci 1953.

Druhá polovina sedmdesátých let přinesla v Sasinově životě významnou změnu. Jelikož nemohl vykonávat své kněžské poslání a pád komunistického režimu byl v nedohlednu, nechal se v roce 1975 zprostit Vatikánem kněžských povinností,¹⁸⁴ aby se o několik let později, 29. října 1977, oženil s Josefou Hrdinovou (1938), s níž se seznámil již v roce 1969. Občanský sňatek na Obvodním národním výboru

181 NA, f. Krajský soud České Budějovice – rehabilitační spisy (nezpracováno), soudní spis Krajského soudu České Budějovice sp. zn. 4 Rt 195/90, žádost o soudní rehabilitaci, 25. 7. 1969.

182 Tamtéž, výpověď Stanislava Sasiny, 11. 9. 1969.

183 ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. 2, zpráva agenta spolupovězně, 12. 8. 1953.

184 ABS, f. MV-KR, arch. č. KR-839386 MV, výkaz preventivních opatření provedených útvarem čs. kontrarozvědky se závěrečnou zprávou, 26. 9. 1986.

v Praze 8 stvrdili údajně i sňatkem církevním.¹⁸⁵ Tuto skutečnost Sasina tajil před veřejností, oba manželé si navíc ponechali svá dosavadní příjmení. Po pádu komunistického režimu se mu ovšem naskytla, ač ženatému, příležitost stát se opět římskokatolickým knězem. Jako administrátor děkanství působil od 1. listopadu 1991 až do roku 1995 ve Veselí nad Lužnicí (kostel Povýšení sv. Kříže), kde si *pro svou vzdělanost, rozvahu a přívětivé jednání získal všeobecnou oblibu a vážnost*.¹⁸⁶ Dle vyjádření jeho ženy mu byla udělena výjimka.¹⁸⁷ Uvedená fakta ale odmítlo českobudějovické biskupství autorovi článku jakkoli komentovat. Je tudíž téměř nemožné zjistit, za jakých okolností a proč se tak stalo, když se na něj jako katolického kněze měl vztahovat celibát.

Za své odsouzení byl Sasina rehabilitován 16. srpna 1990 usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích.¹⁸⁸ Jeho životní pouť se završila 30. října 2001, kdy skonal ve svém bydlišti ve Verneřicích. Pochován je ve svém rodišti v Předbořicích.

Tím se uzavřel příběh kněze Stanislava Sasiny, jenž dokumentuje složitost a dramaticitost doby spadající do tzv. zakladatelského období komunistického režimu v Československu. Spojuje v sobě dvě roviny. Příběh římskokatolického kněze stojícího na straně církve cíleně likvidované komunistickým režimem, jenž z obavy ze zatčení uprchl na Západ, a muže, který se pokusil za pomoc s cestou za svými rodiči vykonat v Československu zpravodajský úkol jako kurýr západní demokratické služby. Právě v tom je uvedený příběh výjimečný. Protikomunistická rezistence některých jiných kněží spočívala tou dobou spíše v aktivitách, jež měla církvi pomoci přežít (pokračování činnosti řádu, kontakty s internovanými biskupy nebo s kněžími v zahraničí, rozšiřování a čtení necenzurovaných pastýřských listů apod.), případně v pomoci režimem pronásledovaným věřícím (finanční podpora, poskytnutí úkrytu či zprostředkování odchodu za hranice apod.).

185 AA, svědectví Josefy Hrdinové, 9. 10. 2016.

186 SOKA Tábor, f. Městský národní výbor Veselí nad Lužnicí 1945–1990, kronika města 1989–1996, s. 159.

187 AA, svědectví Josefy Hrdinové, 9. 10. 2016.

188 NA, f. Krajský soud České Budějovice – rehabilitační spisy (nezpracováno), soudní spis Krajského soudu České Budějovice sp. zn. 4 Rt 195/90, usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 4 Rt 195/90, 16. 8. 1990.

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Dálnopisem.

Tajné - blesk.

MNB-HS-Stb 2.Odbor
pro soudr.ppor.KOŠAŘE.- ihned předat.
=====

Akce SATAN -zatčení SASINY Stanislava.

Dne 7.8.1953 v 18.20.hod.byl zatčen ve svém úkrytu v Borovanech čp.229
býv.farář SASINA z Benešova nad Černou.U sebe měl materiál plně svědčící o budo-
vání špiónážní sítě v ČSR,a krycí legitimaci na jméno Josef HÁCHA

Tím,že nastaly okolnosti,ktelé nedovolovaly vyčkat tajného zatčení,aniž by
se dalo zabránit případnému jeho útěku,musel být zatčen veřejně po obklíčení jeho
úkrytu.Před otevřením byl varován přítomnými ženami,u nichž se ukrýval FILÍPKOVÁ
a VAŇKOVÁ a pokoušel se uprchnout zadním oknem do zahrady.

Rovněž byla zatčena FILÍPKOVÁ Anna a VAŇKOVÁ zatím ponechána v Borovanech
kde je přítomna domovní prohlídce.Dále je prováděna domovní prohlídka u kulaka ZIK-
mund,kde se 6.8.1953 přes celý den ukrýval SASINA v kůlně.Sám ZIKMUND se ještě od
večera domů nevrátil,když před tím odejel KUMMEL na kole přes Borovany neznámo kam.
Po jmenovaném se provádí pátrání a po zjištění jeho pobytu bude zatčen.

Další poznatky budou hlášeny.

KS-Stb Č.Budějovice
Č.j.A-3873/2031-taj.-53, ze dne 8.8.1953.

Náčelník 2. odboru:
/ H ř e b í k /

Šifrovací referát	
Číslo zprávy	
Zašifrováno dne 8.8.53	hed.
Odesláno dne	hod.
Rádem-dálnopisem. Podpis <i>Kaliborn</i>	

600

Obr. 1: Zpráva StB o zatčení Stanislava Sasiny ze srpna 1953 (ABS, f. MV-H, arch. č. H-337 MV, sv. H-337, H_337_0681)

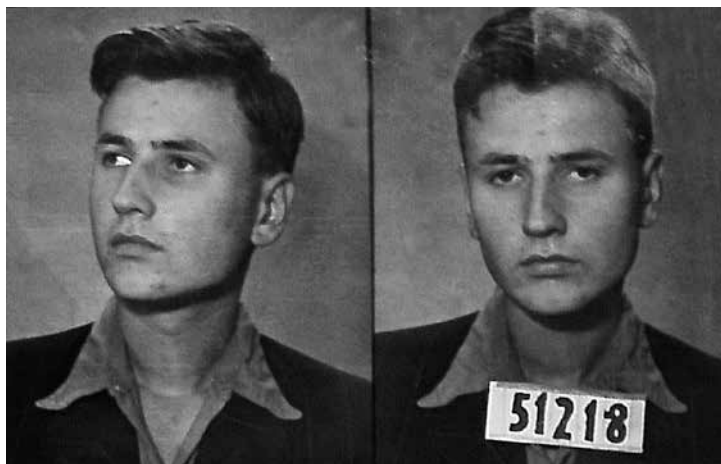
Lústojnosť,
 pošlám Vám toho
 chlapca o ktorom sme spolu mlúvali
 ve stúdiu večer 29. VII. 53.

Široko, keď nemohu
 Vám vyhovieť, vysvetliť dôvody
 tohoto dopisu ktorý je ochoten
 Vám ve všom miesta mi pomôcť.
 Zamýšľam sa na niho všim čo je
 a čo mám.

Vzpomínám stále
 na Vás a denne
 sa za Vás modlím.

J. Zdenka
 a bývalého spolupracovníka

Obr. 2: Dopis Zdenka Koukolové, kterým doporučila Sasinovi místo sebe Aloise Khodla, 1953 (ABS, f. MV-H, arch. č. H-386 MV, sv. 2, H_386_2_0061)

Obr. 3: Alois Khodl, tajný spolupracovník StB KAZIMÍR, 1951 (uložení ABS, f. MV-V, arch. č. V-454 ČB, V_454_CB_0004)

Obr. 4: Sasinův falešný občanský průkaz na jméno Josef HÁCHA, 1953 (ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, V_685_MV_osobni_spis_Sasina_fotografie_0002)

Obr. 5: Kompas československé výroby, který měl Sasinovi pomoci k orientaci při přechodu hranice, 1953 (ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, V_685_MV_osobni_spis_Sasina_fotografie_0005)

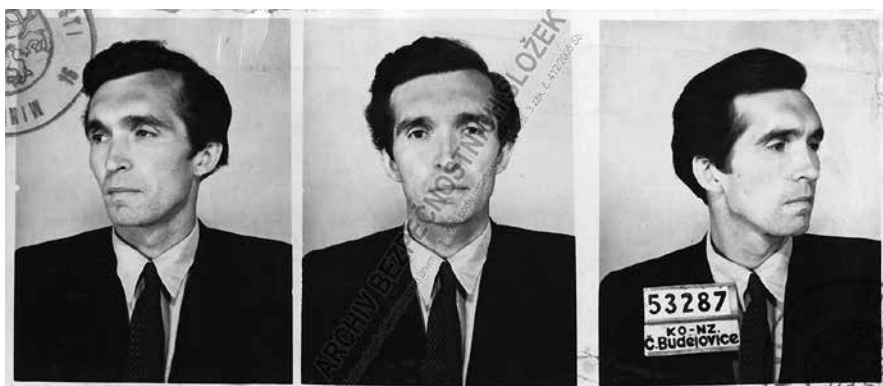
Obr. 6: Gumové rukavice zn. Pirelly, jež Sasina obdržel k přechodu hranice, 1953 (ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, V_685_MV_osobni_spis_Sasina_fotografie_0006)

Obr. 7: Izolované kombinované kleště západoněmecké výroby sloužící Sasinovi k překonání pohraničního drátěného zátarasu, 1953 (ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, V_685_MV_osobni_spis_Sasina_fotografie_0007)

Obr. 8: Jan Sukdol na fotografii pořízené StB po jeho zatčení, 1953 (ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sukdol – fotografie, V_685_MV_osobni_spis_Sukdol_fotografie_001)

Obr. 9: Jan Vlach na fotografii pořízené StB po jeho zatčení, 1953 (ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Vlach – fotografie, V_685_MV_osobni_spis_Vlach_fotografie_0001)

Obr. 10: Jan Endlweber na fotografii pořízené StB po jeho zatčení, 1953 (ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Endlweber – fotografie, V_685_MV_osobni_spis_Edlweber_fotografie_0001)

Obr. 11: Markéta Jentscherová na fotografii pořízené StB po jejím zatčení, 1953 (ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Jentscherová – fotografie, V_685_MV_osobni_spis_Jentscherova_fotografie_0001)

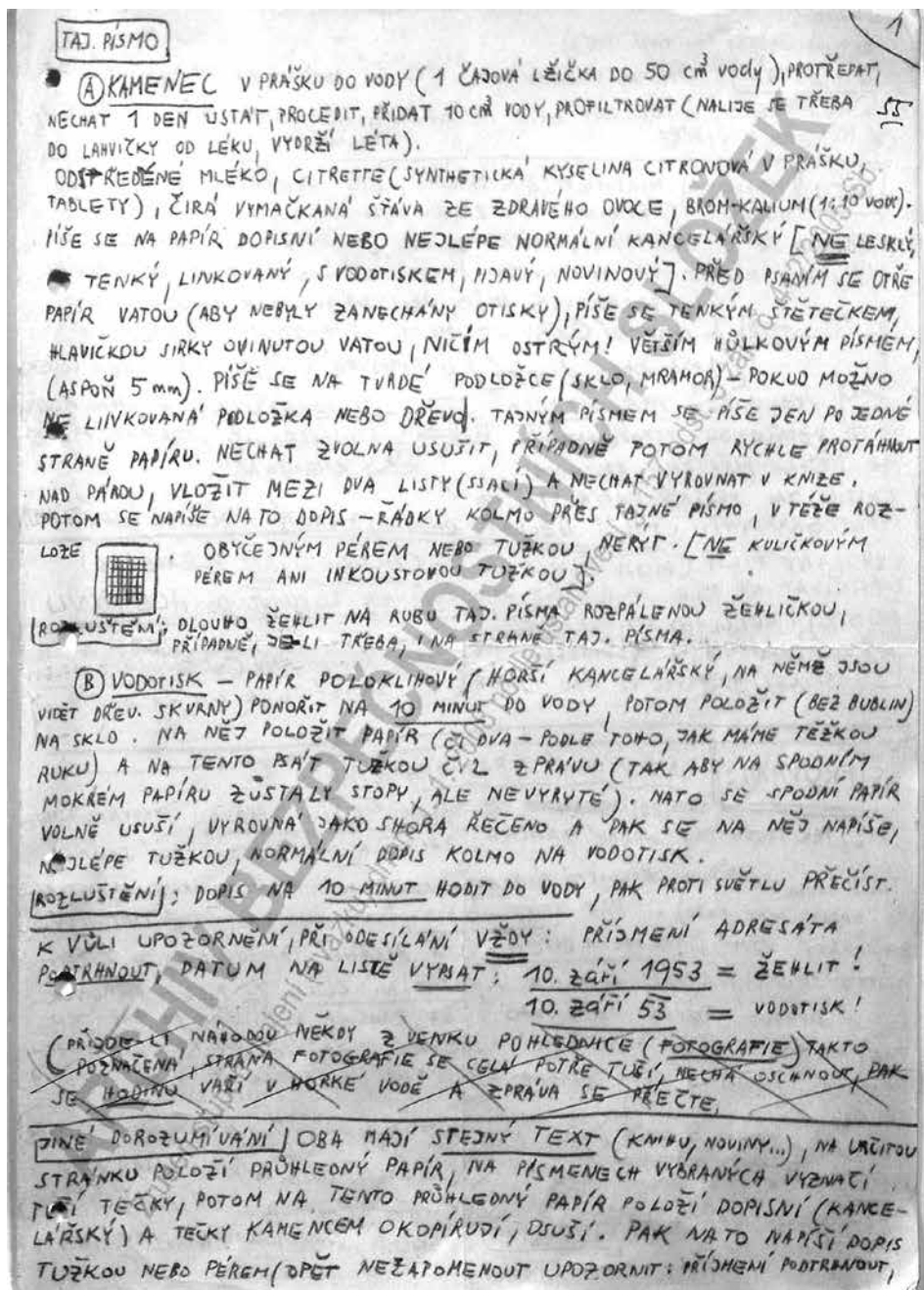
Obr. 12: Anna Filipková na fotografii pořízené StB po jejím zatčení, 1953 (ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Filipková – fotografie, V_685_MV_osobni_spis_Filipkova_fotografie_0001)

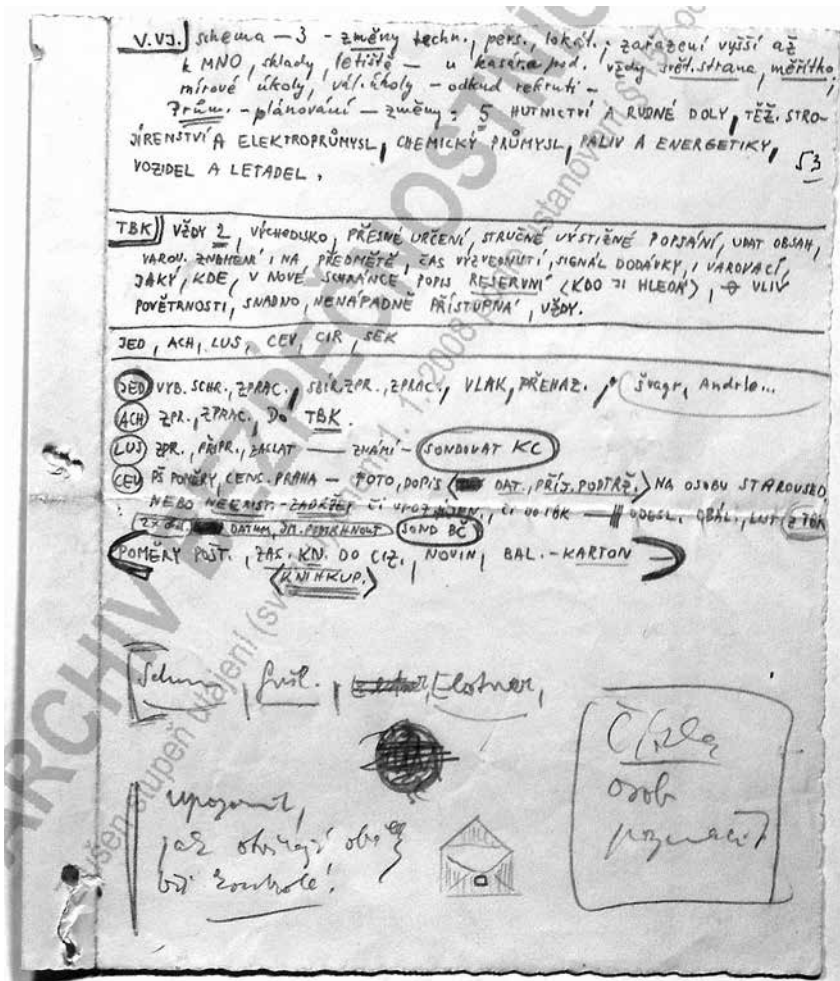
Obr. 13: Anastázie Vaňková na fotografii pořízené StB po jejím zatčení, 1953 (ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Vaňková fotografie, V_685_MV_osobni_spis_Vankova_fotografie_0001)

Obr. 14: Martin František Vích na fotografii pořízené StB po jeho zatčení, 1953 (ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Vícha – fotografie, V_685_MV_osobni_spis_Vicha_fotografie_001)

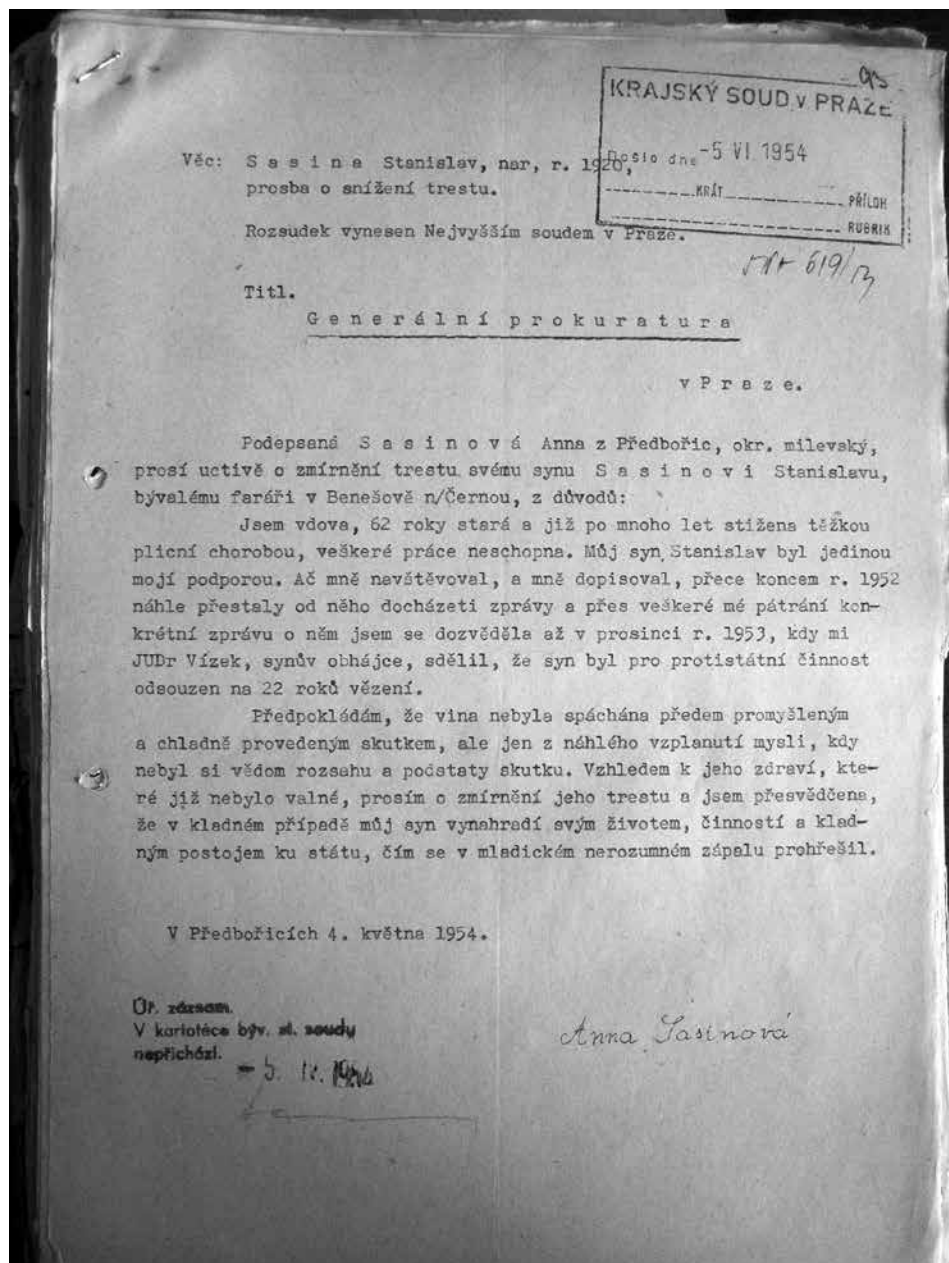
Obr. 15: Část zpravodajských instrukcí, které Stanislav Sasina přepsal v úkrytu v Borovanech, 1953 (ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, V_685_MV_osobni_spis_Sasina_0048)

Obr. 16: Část zpravodajských instrukcí, které Stanislav Sasina přepsal v úkrytu v Borovanech, 1953 (ABS, f. MV-V, arch. č. V-685 MV, osobní spis Sasina, V_685_MV_osobni_spis_Sasina_0047)

Obr. 17: Stanislav Sasina na vězeňské fotografii, 1953 (NA, f. SSNV, vězeňský spis Stanislava Sasiny)

Obr. 18: Žádost Sasinovy matky Anny o snížení trestu pro svého syna, 1954 (NA, f. Krajský soud České Budějovice – rehabilitační spisy, soudní spis Krajského soudu České Budějovice sp. zn. 4 Rt 195/90)

Obr. 19: Dům v Borovanech čp. 229, patřící Anastázii Vaňkové a Anně Filípkové, v němž se ukrýval Stanislav Sasina po svém příchodu do Československa, květen 1948 (archiv Romana Josefíka)

Obr. 20: Poslední místo Sasinova odpočinku na hřbitově v Předbořicích (foto Pavel Mörtl)